

I

Limburgs Tijdschrift voor *Genealogie*

uitgave van de sectie genealogie van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap

*Landverhuizers uit de voormalige
gemeente Limbricht*

Tragische gevolgen van een vrijage in 1730

*Gijsbert van Gulpen,
schout van Geulle in het Frans intermezzo*

Het familiewapen Poell, Poels of Poell?

JAARGANG 29 | APRIL 2001

LGOG

Inhoudsopgave

Mededelingen, vragen, aanvullingen, enz.	2
Aanvullingen en verbeteringen op het artikel "De familie Van Schelberg van de 14e tot de 16e eeuw", door L.J.G.W. Schelberg, Singel 76, 3112 GR Schiedam	4
Tragische gevolgen van een vrijage in 1730, door mr. H.J.O. Martens, Holsberg 9, 29 KM Urmond	5
Gijsbert van Gulpen, schout van Geulle in het Frans intermezzo 1673-1678, door: mr. A.M.A.Maassen, Becanusstraat 31, 6216 BX Maastricht.	7
Landverhuizers uit de voormalige gemeente Limbricht, door Irma Lommen-Salden, Pagestraat 21, 6141 AL Limbricht (wordt vervolgd).	12
Zeven generaties Cals, door B.A.Th. Close, Meerkoetlaan 57, 6641 ZB Beuningen (wordt vervolgd).	15
Het voormalige kerkhof aan de Ganzenstraat te Venlo, door M.J.J. Bergevoet, Tegelseweg 208, 5912 BL Venlo	19
Het familiewapen Poell, Poels of Poell?, door drs. W.A.G. Poell, Jonge Hagen 7, 6261 NM Mheer.	23
Index over 2000, door Ing. P.L.M. van Hoof, Randenborgweg 51, 6118 GJ Nieuwstadt	

verschijnt vier maal per jaar

Administratie, lidmaatschappen, losse nummers:
L.G.O.G., postbus 83, 6200 AB Maastricht
Postbank 1037880 t.n.v. L.G.O.G.

Redactie-adres:
Koningsberg 17, 6129 AT Berg-Urmond, tel. 046 - 433 29 30
e-mail: h.strijkers@hetnet.nl

Het werk van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig
Genootschap wordt in belangrijke mate
financieel ondersteund door de Provincie Limburg.

ISSN 0169-5177

Mededelingen

Bij een (echt) nieuw millennium

De redactie is met een goed gevoel het jaar 2001 en samen met U het echte derde millennium ingegaan. Met deze eerste, in een nieuw en eigentijds jasje gestoken, uitgave in 2001 starten we tevens met de 29e jaargang van uw tijdschrift. Wij hopen dat U ons blijft voorzien van de resultaten van uw genealogische onderzoeken. Immers zonder uw zeer gewaardeerde bijdragen kan de redactie geen tijdschrift vullen. Zoals U ziet zijn ook de bijdragen in een nieuw lay-out jasje gestoken. Naar verwachting wordt het lezen hierdoor alleen nog maar aantrekkelijker. Op dit moment is de hoeveelheid kopij voor het tijdschrift naar schatting voldoende voor ongeveer een jaar. Voor sommige inzenders lijkt dat lang, maar ook een jaar is zo voorbij.

De redactie handelt in principe de bijdragen in volgorde van binnenkomt af. Voor de vereiste afwisseling van de artikelen in het tijdschrift is dit niet altijd mogelijk. Wij vragen de inzenders hiervoor begrip en hopen dat U toch blijft inzenden.

In dit digitaal tijdperk kan de redactie vanzelfsprekend alleen nog maar bijdragen accepteren in WP of Word op een floppy met hierbij natuurlijk een uitdraai op papier. Er kunnen zelfs bijdragen elektronisch worden verzonden via e-mail.

Ook als is het vaak moeilijk, toch graag méér aandacht voor passende illustraties. Het kunnen immers ook illustraties zijn van een straatgezicht, een gebouw waar een familie heeft gewoond of andere, meer algemene illustraties van bijvoorbeeld een stad of dorp.

Een voorbeeld hiervan is naar onze mening de algemene illustraties van de bijdrage van mr. A.M.A. Maassen over de perikelen bij het Urmondse tolkantoor in nummer 4 van het tijdschrift in 2000.

De redactie

Openstelling archief en bibliotheek Heemkundevereniging "De Veersjprunk"

Op de derde zaterdag van de maand van 10.30-13.00 uur worden het archief en bibliotheek van bovenstaande Heemkundevereniging voor het publiek opengesteld.

Leden en niet-leden kunnen gebruik maken van de informatie die onze vereniging in de loop der jaren heeft verzameld. Doop-, huwelijks- en overlijdensregisters alsmede klappers van de Onderbanken en de meeste omliggende gemeenten zijn ter inzage aanwezig. Ook kunnen er kopieën worden gemaakt.

In de bibliotheek staan honderden boeken die betrekking hebben op historische gebeurtenissen uit het verleden van onze regio. Ook deze kunt u inzien en eventueel lenen. Iedereen is op deze zaterdag van harte welkom.

Niet-leden vragen wij een kleine financiële bijdrage. De Heemkundevereniging is gevestigd in het

Gemeenschapshuis "t Kloëster, Kloosterlaan 7 in Schinveld.

Voor inlichtingen kunt U bellen: Sjaak Giezenaar
tel. 045-5254758.

Index

Na het verschijnen van deze uitgave is verkrijgbaar de bijgewerkte index op familienamen uit het Limburgs Tijdschrift voor Genealogie 1973 tot en met 2000

Het register op jaargang, voorzien van richtlijnen, bevat 12.000 namen en is in twee versies uitgebracht: in WP 5.1 (één diskette) en op veler verzoek in Word 6 (zes diskettes). De WP-uitvoering kost f 50,00 en de Word-versie f 55,00, beide inclusief verzendkosten. Te bestellen door bij vooruitbetaling het betreffende bedrag over te maken op postbankrekening 2503178 t.n.v. B.A.Th. Close, Meerkoetlaan 57, 6641 ZB Beuningen. Inlichtingen: 024-6773319 of e-mail: caumer.dal@wxs.nl

Aanvulling artikel Lucassen

Abusievelijk heeft de redactie bij het artikel "Een zoektocht naar Teun Lucassen" in de vorige uitgave van het tijdschrift van de heer Lucassen uit Bussum een verouderde versie gebruikt. In de nieuwe versie is namelijk duidelijk geworden dat de Simon op pagina 127, eerste kolom onder II Lucas moet zijn. Hierdoor ontbreekt ook de uitgebreide informatie over een Lucas Lucassen en zijn vrouw Maria Lucassen.

Wilt U meer informatie, dan kunt U zich in verbinding stellen met J. P. Lucassen, Lindelaan 25, 1405 AH Bussum, tel. 035-6931243.

Computer-gebruikersgroepen

Voor de gebruikers van het gerenommeerde genealogische computerprogramma HAZA-DATA bestaat de gelegenheid om ervaringen uit te wisselen met collega-gebruikers in zogenaamde Gebruikersgroepen. Van deze gebruikersgroep bestaat intussen een Limburgse afdeling. U kunt dus:

- contacten leggen met collega's die hetzelfde genealogieprogramma gebruiken
- tips opdoen over het gemakkelijker gebruiken van het genealogieprogramma
- hulp verkrijgen bij het oplossen van problemen met het computerprogramma (dus niet de genealogie op zichzelf, daarvoor zijn de genealogische verenigingen zoals de Sectie Genealogie van het LGOG)
- kennis nemen van nieuwe mogelijkheden en uitbreidingen van het door U gebruikte genealogieprogramma
- elkaar helpen bij het toepassen van trucs en aanpassingen (niet te moeilijk over denken, de collega's zijn dezelfde hobbyisten)
- deelnemen aan cursussen

Wilt U meer weten? Kijk eens in onderstaand lijstje:

HAZA-DATA

Contactbijeenvakomsten in 2001:

16 juni, 15 september en 15 december
telkens 13.30-16.30 uur

Bijeenkomst te: Stein, Kruisstraat 104, Rochushoeve

Contactpersoon:

P. Evers, 046-4337922,
evers-pc.stein@wxs.nl

Het hier genoemde programma is nog in een versie die draait onder DOS. De presentatie van de Windows-versie voor HAZA-DATA is voor Limburg geweest op 24 maart 2001 in de Rochushoeve in Stein.

Piet van Hoof

Vragenrubriek

480. GEUNES / GEUNS

Henricus Oyen, geboren op 12 oktober 1727 te Horn, huwde op 28 januari 1753 aldaar met Henrica Geunes. Het echtpaar kreeg zeven kinderen. Van de zijde van de familie Geunes is Catharina Joosten pro Maria Catharina Bijvoedts, meter bij de doop van het eerste kind. Bij het tweede kind is dat Mathias Oyen pro Paulus Geunes. Als dit kind in 1769 overlijdt, is Paulus Geunes een maand later voor de tweede maal peter bij de doop van het zevende kind. Weer is Mathias Oyen leenpeter. Henrica Geunes overleed te Horn op 27 februari 1794. Waar werd Henrica geboren. Wie waren haar ouders? Uw reactie worden zeer op prijs gesteld!
P.J.W. Vleeshouwers, Eikendreef 11, 6081 EA Haelen, tel. 0475-591603.

Persbericht

Stamboom uitzoeken via Internet

Limburgers kunnen sinds kort hun stamboom uitzoeken via Internet. Het Rijksarchief in Limburg heeft van 36 gemeenten de huwelijksgegevens tussen 1796 en 1922 op Internet gezet.

Met het project Genlias wil de Rijksarchiefdienst de primaire gegevens uit alle huwelijksregisters van heel Nederland tot en met 1922 via een elektronische database beschikbaar stellen. Over heel Nederland moeten voor deze "digitale sleutel tot de familiegeschiedenis" 3,5 miljoen huwelijksaktes in de computer ingevoerd worden. In Limburg zijn het er bijna 200.000. Landelijk is overeengekomen om op 1 januari 2002 de huwelijksregisters klaar te hebben. Ook Limburg doet mee aan het Genlias-project, dank zij de inzet van tientallen vrijwilligers die de gegevens uit huwelijksaktes invoeren in een database.

De beschikbare Limburgse gemeenten zijn te vinden op de website van het Rijksarchief in Limburg: www.rijksarchieflimburg.nl. De Genlias-database is raadpleegbaar via de Internet-site van de Rijksarchiefdienst: www.archief.nl.

Nadere informatie over dit persbericht kan men verkrijgen bij het Rijksarchief in Limburg, Sint-Pieterstraat 7, 6211 JM Maastricht, tel. 043 - 321.70.51, fax 043 - 325.56.40, e-mail: info@rijksarchieflimburg.nl. Vragen naar dhr. Geert Luykx.

L.J.G.W. SCHELBERG

Aanvullingen en verbeteringen op "De familie Van Schelberg van de 14e tot de 16e eeuw"

In de tijd die verstreken is tussen het schrijven van dit artikel en de publicatie ervan zijn tal van nieuwe gegevens gevonden. Enige aanvullingen en verbeteringen lijken daarom gerechtvaardigd. Momenteel zijn elf verschillende zegels van familieleden bekend, voornamelijk uit de 15e eeuw.¹⁾ Op geen der oudere zegels is een helm of duidelijk helmteken afgebeeld. In acht gevallen is het hermelijn in het schildhoofd afgebeeld met zeven staartjes, bij de drie overige zijn het er negen. Uit de variatie van dit aantal kunnen wij bij de geringe hoeveelheid zegels waarover wij beschikken geen duidelijke conclusie trekken, daar in het verleden 'hermelijn' als bontsoort werd gezien en het aantal afgebeelde hermelijnstaartjes niet altijd van belang werd geacht. Dit geldt niet voor de afbeelding van een pijl in de bovenste helft van het schild, zoals die gezien wordt op vijf der zegels en beschreven wordt bij het wapen der Luikse Van Schelbergen. Deze figuur lijkt een duidelijke toevoeging aan het wapen. Het is mogelijk dat de pijl gediend heeft om het wapen Van Schelberg van dat van Van Broekhuizen (en anderen) te onderscheiden. Wij achten het echter óók nog mogelijk dat de pijl gezien moet worden als een breuk.²⁾ Ook wat dit betreft is echter de beschikbare hoeveelheid zegels te gering om hierover een zekere uitspraak te doen. Vooralsnog zijn er dan ook onvoldoende argumenten om de wapenbeschrijving van Rietstap te verwerpen. Wel moge het uit het bovenstaande duidelijk zijn geworden dat er twijfels bestaan voor wat betreft de figuren in het schildhoofd en dat er geen zekerheid bestaat over het gebruik van een helm en helmteken. Over de bij IV-A genoemde Margriet van Rosenow vonden wij een aantal bijzonderheden die de mededelingen over haar in het 'Memoriaal' van Van Randwijck in een ander licht plaatsen.³⁾ Margriet van Rosenow was een kleindochter van Adolph, graaf van Cleve en van der Mark. Een van diens bastaarden, 'Johan van Cleve die men hiet Rosenouwe', geboren omstreeks 1370, huwde in of voor 1392 met Wilmken, dochter van Willem van Loel en Hadewig van Diepenbrock. Door dit huwelijk verkreeg hij Grondstein waarmee hij in 1392 werd beleend. Uit dit huwelijk werd een zestal kinderen geboren, waaronder Margriet, die overleed voor 1484. Naar wij aannemen is dit de Margriet van Rosenow die in het 'Memoriaal' wordt vermeld. Haar oudste broer Willem wordt met Grondstein beleend in 1439, hij moet derhalve in of voor 1418 geboren zijn, zodat wij de geboortedatum van Margriet ook rond deze tijd moeten plaatsen. Daarmee is vrijwel uitgesloten dat zij identiek is met Margriet van der Achter of van Oswort, aangezien laatstgenoemde in of na 1469 nog kinderen krijgt. Mogelijk is IV-A Johan van Schelberg echter twee keer gehuwd geweest. Over Lyffart van Wylick, vermeld als echtgenoot van IV-A, 1 Elisabeth van Schelberg, vonden wij eveneens wat meer gegevens.⁴⁾ Hij was een bastaardzoon van Christoffel van Wylick, heer van Grubbenvorst in 1481 en drost van

Gennep in 1482. Otto van Wylick, eveneens heer van Grubbenvorst (1510) en drost van Gennep (1521), was Christoffels wettige zoon. Lyffart van Wylick werd beleend met een goed te Oeffel in 1523, was rentmeester te Gennep in 1524 en overleed in of voor 1546. Hij was twee keer gehuwd, eerst met Elisabeth van Schelberg, waaruit Margriet van Wylick werd geboren, en vervolgens met N. Gruter, waaruit een dochter Johanna stamde. Ook op dit punt is het 'Memoriaal' dus niet nauwkeurig. Het voor de afstamming van de huidige families Schelberg en Schelbergen belangrijkste gegeven betreft Griet Smollers, onder VII-B, 1 vermeld. Het is inmiddels bekend dat zij voor eind 1598 is gehuwd met zekere Peter van de Wuest uit Meerlo.⁵⁾ Wij hebben aanwijzingen dat dit voor beide partijen een tweede huwelijk is geweest. Wyncken van Schelberg noemt zich eenmalig 'huer broeder'. Als dit letterlijk bedoeld is zou Griet Smollers een Van Schelberg zijn, en stammen bovengenoemde families uit de vrouwelijke lijn van dit geslacht. Er zijn echter voldoende argumenten om dit nog niet als vaststaand feit aan te nemen. Nader onderzoek zal hierin opheldering moeten brengen.

Bronnen

1. Diverse archieven, o.m.: Kerkarchief Birgelen (BRD), Archief van het klooster Daelheim; RAL, Cartularium van het Begijnhof te Roermond; RAL, Archief van het Klooster Maria-Weide te Venlo; Archief van het kapittel van St. Aposteln te Keulen; RANBr, Archief van het Kruissherenklooster St. Agatha te Cuijk; RAL, Archief van de heerlijkheid Meerlo-Tienray; Archief van het klooster Gaesdonk en: Archief van het Huis Bergh. - Met dank aan dhr. M. Flokstra te Venray voor diverse verwijzingen en het ter beschikking stellen van een aantal foto's.
2. Het is in dit verband merkwaardig dat Ed. Rosenkrantz in: 'Bijdrage tot de geschiedenis der Graven van Kessel', *De Maasgouw* 23 (1901) twee broers Van Lottem vermeldt die zouden behoren tot een zijtak van Van Broekhuizen. Van deze broers voert Seger van Lottem in 1343 een wapen met een hermelijnen schildhoofd en daarin een schuinrechts geplaatste pijl en zijn broer Arnold voert een wapen met een hermelijnen schildhoofd beladen met een barensteel met vier hangers. Deze barensteel is met zekerheid een breuk. Er bestaat echter twijfel over de door Rosenkrantz genoemde bron.
3. Archief Hoge Raad van Adel. - Collectie Van Spaen, inv. nr. 182, band I. - Overzicht van de bastaarden van het geslacht Van der Mark/Van Kleef. - Met dank voor de verwijzing door dhr. R. van den Brand, Venray.
4. Archief Hoge Raad van Adel. - Collectie Van Spaen, inv. nr. 182, band X. - Genealogie van het geslacht Van Wilich (Wylick, Wylack). - Eveneens met dank aan dhr. R. van den Brand.
5. Archiv Fürsten von Hatzfeldt-Wildenburg zu Schönstein. - Akten Nr. 12.500, Verschiedene Bruchstücke 1474-1800 en andere uit dit archief afkomstige gegevens. - Met dank voor het verstrekken van deze gegevens aan dhr. M. Flokstra, Venray.

H.J.O. MARTENS

Tragische gevolgen van een vrijage in 1730

Het proces tussen Maria Engelen en Thijs Martens terzake van verbreking van trouwbeloften

In de archieven van de schepenbank treft men allerlei procedures aan, zowel van strafrechtelijke alsook van civielrechtelijk aard. Voorbeelden van deze laatste categorie zijn overeenkomsten van koop en verkoop, van geldlening, overdracht van onroerend goed, testamenten e.d. Procedures die men thans ook nog kent. Er zijn evenwel ook procedures te vinden die ons niet meer bekend voorkomen, zoals de procedure terzake van verbreking van trouwbeloften.

In het eerste nummer van BECHA heeft Jo Luyten, medewerker bij het Stadsarchief te Maastricht, een dergelijk proces besproken. Trouwbeloften werden wel vaker uitgewisseld tussen geliefden, die al langer met elkaar verkering hadden. Zij mochten daarna sexuele omgang hebben en in geval van zwangerschap werd er getrouwd. Bij gebleken onvruchtbaarheid konden de beloften weer worden ingetrokken.¹⁾

In de zeventiende en achttiende eeuw was het afleggen van trouwbeloften, waarbij man en vrouw zich verplichten tot het aangaan van een huwelijk, niet aan enige vorm gebonden. Zulke beloften werden schriftelijk, maar veelal mondeling afgelegd. Degene die vervolgens in rechte de nakoming van een gedane trouwbelofte wilde afdwingen, diende het bestaan van deze belofte aannemelijk te maken. Was de belofte schriftelijk gedaan dan kon de eisende partij volstaan met het overleggen van het schriftelijk stuk. Was er daarentegen slechts sprake van een mondelinge belofte dan was het bewijs van trouwbeloften veel moeilijker te leveren.

Het door Luyten besproken geval betrof een proces uit 1722 van Maria Franssen uit Genhout tegen Steven Erkens, knecht op de Onderste Hoeve Printhaghen. Maria Franssen had evenwel geen succes, vermoedelijk vanwege bewijsproblemen. Zij kon niet aantonen dat dergelijke trouwbeloften waren gedaan.

Dat was wel het geval bij het proces dat Maria Engelen eind 1730 tegen Thijs Martens aanspande. Zij begon een procedure voor de schepenbank Beek²⁾ die eindigde met een accoord voor een notaris te Maastricht³⁾. Daarmee had zij weliswaar niet bereikt dat Thijs Martens met haar zou trouwen, maar wel dat hij haar een groot bedrag diende te betalen. Wat was het geval?

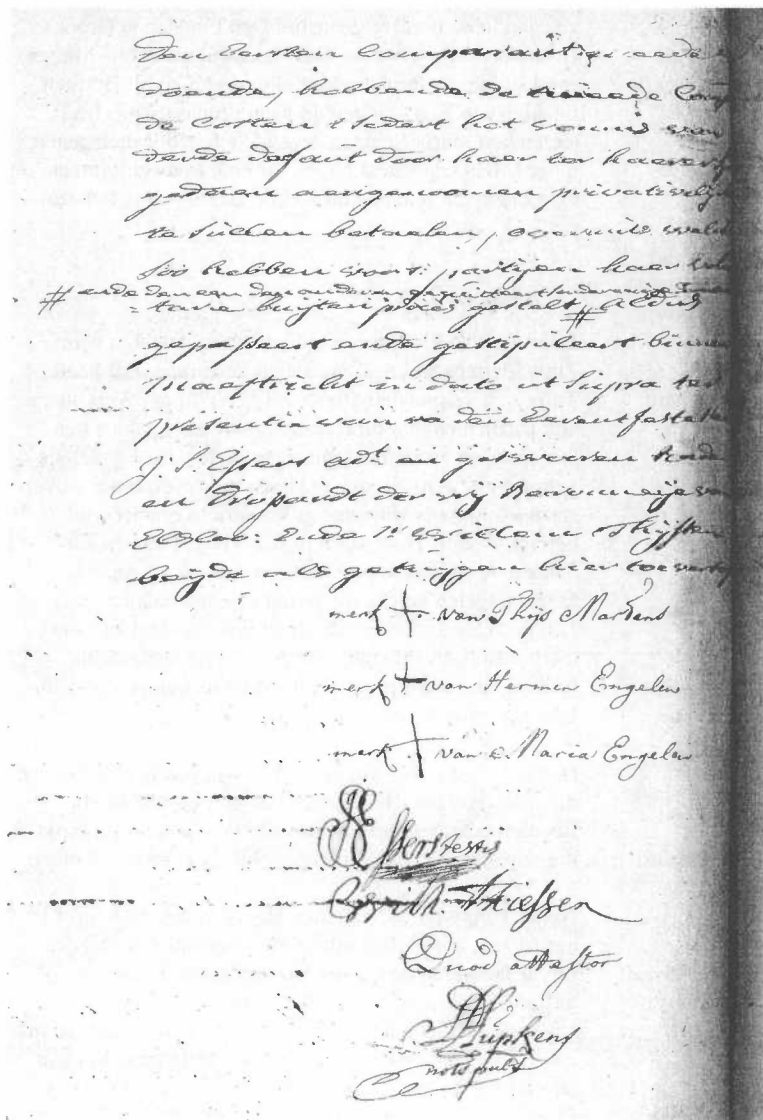
Zwanger

Maria Engelen was de dochter van Herman Engelen en van Anna Franssen afkomstig uit Nuth en nadien woonachtig te Groot Genhout. Zij was gedoopt te Nuth 4 mei 1708. Thijs Martens, gedoopt te Beek 23 november 1705, was de zoon van Hendricus Martens en van Maria Thijssen. Op enig moment is Maria Engelen als dienstmeid gaan werken op de boerderij van Hendrik Martens te Kelmond, van beroep akkerman.

In het voorjaar van 1730 bemerkte Maria dat zij van Thijs Martens zwanger was geworden. Thijs zou haar toen hebben beloofd haar te trouwen. Omstreeks oktober kreeg zij een miskraam (eenen quaeden craem), waarbij zij werd bijgestaan door Margareta Prins, stadsvroedvrouwe te Maastricht. Thijs maakte echter maar geen aanstalten om haar te trouwen. In de loop van 1731 werd bovendien bekend dat Thijs Martens zou gaan trouwen met Anna Haeghmans, dochter van Renerus (Rijender) Haegemans, wever uit Groot Genhout, en van Helena Haghens.

Proces

Dat alles was aanleiding voor Maria om een proces aanhangig te maken bij de schepenbank Beek terzake van schending van de trouwbeloften. Maria werd bijgestaan door de advocaat Huberti; Thijs door de advocaat Nootstock. De procedure werd gestart tijdens de genachtige (zitting) gehouden op 10 november 1730 met een verzoek om Thijs Martens te mogen dagen voor de schepenbank.

Het proces begon met wat juridische schermutselingen over de vraag of Maria Engelen, die toentertijd nog als minderjarig gold, wel in rechte kon optreden. Vader Engelen voelde er niet zo veel voor bij het proces betrokken te worden. De schepenbank hakte de knoop door en bepaalde dat hij zich in het proces diende te voegen.

Bij akte van "Aenspraeck Eijsch ende Conclusie" heeft Maria (die in de stukken worden aanduid met aenleggerse) doen stellen:

"dat den gedaghden met den aenl.se heeft gehadt eene langhduijrige conversatie . . ."; "dat hij haer met soete woorden en beloften van trouw eijndelijck heeft geimpregneert"; "soo heeft deselve den ged.en menighvuldige leijsen aengesproeken om sijne beloften naer te coemen en haer te trouwen".

Geconcludeerd wordt dat Thijs veroordeeld dient te worden haar ingevolge de gedane beloften te trouwen.

Conversatie

In de conclusie van antwoord worden namens Thijs de stellingen van Maria als ongefundeerd afgewezen.

Door Thijs wordt ontkend "met haer geconverseert te hebben met die insichte om sich met deselve ten trouw te versweeren, veel weiniger aen haer vleeschelijck te converseren." Er wordt op gewezen dat in gevallen als deze de man kan volstaan met de eed dat hij nooit met de vrouw gemeenschap heeft gehad. Aangeboden wordt "onder solemneelen Eede te expurgeren dat hij noijt eenighe vleeschelijcke conversatie met de aenleggerse gehadt heeft."

Vervolgens komt Maria met zwaar geschut: overgelegd worden een notarieel opgemaakte verklaring van de stadsvroedvrouwe Margareta Prins en een viertal getuigenverklaringen.

De notariële verklaring is op 8 april 1731 opgemaakt te Maastricht ten overstaan van de notaris Johan Guichard. Daarin is neergelegd dat Maria Engelen ongeveer vijf maanden geleden in barensood zijnde verklaard heeft "dat sij bevruucht was geworden door seekeren Matthijs Martens inwoonder tot Kelmont".

De getuigenverklaringen zijn afkomstig van:

- Maria Herts, gedateerd 4 februari 1731;
- Sijmon Herts, gedateerd 19 februari 1731;
- Paulus Brouns, gedateerd 4 maart 1731;
- Paul Nijsten, gedateerd 6 maart 1731.

Sijmon Herts, afkomstig uit Grijzegrubben (Nuth), is op 19 september 1711 te Nuth gehuwd met Maria Engelen, vermoedelijk een tante van (onze) Maria Engelen.

Getuigen

De getuige Maria Herts heeft kort samengevat verklaard dat zij ongeveer tien maanden geleden in het huis van Herman Engelen is geweest waar ook aanwezig waren Maria Engelen, Paul Brouns en Thijs Martens.

Deze laatste heeft toen tot Maria Engelen gezegd "ick sal dich niet verlaeten, maer ick sal dich trouwen, tegens saterdagh sullen wij te saemen gaen om te trouwen".

De getuige Sijmon Herts heeft verklaard dat voor ongeveer een jaar in zijn woning te Grijzegrubben zijn

geweest Mathijs Martens van Kelmont "bij sich hebbende Maria Engelen dochter van Hermen Engelen" alsmede Paul Pusen en Peter Engelen "soone van voors. Hermen Engelen". Zij hebben bij hem het middagmaal genuttigd. Thijs Martens heeft toen met Maria Engelen "gecarresseert ende gevleit dat sij met hem onde de weijde is gegaen en aldaer een tijdt te saemen hebben gelegen, sich gecarresseert als man en vrouw". Vervolgens heeft de getuige Thijs tegen Maria horen zeggen dat hij haar niet zou verlaten maar haar zou trouwen.

De getuige Paul Brouns heeft verklaard ongeveer tien maanden geleden ten huize van Hermen Engelen te zijn geweest waar ook Thijs Martens van Kelmont aanwezig was. Hij heeft gezien dat Thijs Maria de dochter van Hermen Engelen om de hals gevallen is, zeggende: "Ich hebbe dich in den dreck getreden ick sal dich oock uyt den dreck trecken ick hebben dich eenen jongen schalck gemaekt ende ick sal dich oock trouwen doch ick sal deesen avont mijn vaeder en moeder vragen ofte ick haer met goetheijt ende met hun consent sal trouwen". Tevens heeft de getuige Thijs horen zeggen: "Ick weet dat sij mijn vlees en bloet draegt daerom soo sal ick haer niet verlaeten . . .".

De getuige Paul Nijsten verklaarde ongeveer een jaar geleden in de herberg genaamd Den Engelen te Groot Genhout te zijn geweest. Daar heeft hij met Thijs Martens een kan bier gedronken. Vervolgens zijn zij bij Hermen Engelen een glas brandewijn gaan drinken. Thijs heeft toen tegen Maria Engelen gezegd "ich hebbe dich eenen jonge schalck gemaekt en ick sal dich trouwen ofte ick mag lijden dat mich de duijvel de ziel uijt mijn lichaem riet".

Akkoord

Door deze verklaringen waren de vooruitzichten voor Thijs Martens wel heel erg slecht geworden. Dat heeft Thijs zich vermoedelijk ook wel gerealiseerd. Vervolgens zijn partijen en hun procureurs om de tafel gaan zitten "ter fine van accommodement, hetwelck dan eijndelijck getroffen is". Op 29 juni 1731 wordt vervolgens ten overstaan van notaris Hupkens te Maastricht een accoord bereikt waarbij Thijs Martens aan Maria Engelen zal betalen de somma van zeventig pattacons en waarbij Maria Engelen verder zal afzien van alle rechten. Een pattacon kwam overeen met een rijksdaalder (van toen), ofwel 48 stuivers⁴⁾. Toentertijd een aanzienlijk bedrag. Daarnaast moest Thijs Martens nog een aanzienlijke rekening bij zijn advocaat voldoen.

Hoe het verder met Maria Engelen is afgelopen weten we niet. Volgens het RK-register van Beek is een Maria Engelen begraven op 5 april 1744. Van een huwelijk na die ongelukkige vrijage is kennelijk niets meer gekomen.

Nadat Thijs Martens en Anna Haeghemans reeds op 13 april 1731, zoals wettelijk was voorgeschreven, bij de predikant waren geweest werd het huwelijk voor de pastoor te Beek op 8 juli 1731 gesloten. Uit het huwelijk werden zes kinderen geboren: een zoon en vijf dochters. Anna Haeghemans, gedoopt te Beek 26 januari 1707, werd begraven te Beek 2 juli 1768. Thijs Martens werd begraven te Beek 21 december 1774.

Een drama als hierbeschreven zal zich tegenwoordig nauwelijks meer voordoen. Een meisje hoeft niet meer zwanger te worden als zij dat niet wil. En van trouwbeloften die tot processen leiden hoort men niet meer. In zoverre gaat het gezegde "die goede oude tijd" bepaald niet meer op.

Noten

1. BECHA 1987, blz. 2-3.
2. Rijksarchief Limburg, Archief Landen van Overmaas, inv. nr. 4120.
3. Notarieel Archief Maastricht, 29 juni 1731, nr. 1947.
4. Dr. H. Enno van Gelder, *De Nederlandse Munten, Utrecht 1966*, pag. 124-125.

A.M.A. MAASSEN

Gijsbert van Gulpen, schout van Geulle in het Frans intermezzo 1673-1678

De uit Maastricht afkomstige Van Gulpen begon zijn carrière als schout voor zover bekend zonder veel problemen. Wisseling van de macht was in die tijd iets waaraan de mensen gewend waren en die zij min of meer gelaten ondergingen. Met de plaatselijke heer ging het aanvankelijk ook goed. Van Gulpen werd bij overeenkomst met de graaf zelfs pachter van al zijn goederen in diens heerlijkheden Geulle, Bunde en Ulestraten

Een brand in het kasteel van Geulle was aanleiding tot een proces over de aansprakelijkheid voor de schade. Daardoor werd de verhouding tussen de graaf en de schout verstoord. Het herstel van het gezag van de Republiek der Verenigde Provinciën na de vrede van Nijmegen was voor de graaf een welkome gelegenheid om Van Gulpen te lozen. Dit ging echter niet zonder verwickelingen.

Tijdsomstandigheden

In 1672 was het weer eens oorlog in onze contreien. Ook dit maal was het Frankrijk dat in zijn expansiezucht naar de "frontière naturelle" de Rijn, de Republiek der Zeven Verenigde Provinciën aanviel. De Republiek had Frankrijk enige jaren eerder de voet dwars gezet toen koning Lodewijk XIV als echtgenoot van Maria Theresia van Spanje, oudste dochter van de Spaanse koning Filips IV, na het overlijden van zijn schoonvader in 1665, op grond van het devolutierecht (overgang van goederen of rechten door erfenis op kinderen) aanspraak maakte op de Spaanse Nederlanden. Naast wraak voor het verlies van de devolutie-oorlog en het streven naar uitbreiding van het grondgebied van Frankrijk, was voor hem ook de zucht naar eigen roem reden om de Republiek in 1672 de oorlog te verklaren. Door diplomatie had Frankrijk van te voren de vroegere bondgenoten van de Republiek er alleen voorstand. Deze oorlog, bekend als "guerre de Hollande", speelde zich aanvankelijk met succes voor de Franse koning af op het eigenlijke grondgebied van de Republiek boven de grote rivieren. De veldtocht liep echter stuk op de Hollandse waterlinie. In het voorjaar van 1673 verplaatsten de gevechtshandelingen zich naar de zuidelijke Nederlanden. Op 10 juni van dat jaar werd door de koning persoonlijk het beleg van de strategische vestingstad Maastricht geopend. Daaraan nam een troepenmacht van ruim 40.000 man deel. De eigenlijke aanval op de vesting begon in de nacht van 17 juni. Na dertien dagen van zware gevechten in de buitenste vestingwerken met grote verliezen aan mensenlevens aan beide kanten, gaf de

stad zich zonder de bestorming af te wachten, op 30 juni over. Van dat roemruchte feit van de Zonnekoning wordt tot op de dag van vandaag aan de wereld kennisgegeven via een reliëf met inscriptie aan de noordzijde van de Port Saint Denis te Parijs. De Fransen zouden de stad bezet houden tot 1678, in welk jaar de vrede van Nijmegen tot stand kwam, die al hun veroveringen ongedaan maakte. Ook de vesting Maastricht, die in 1673 nog door de Staten-Generaal in hoogste nood zonder enig voorbehoud en ongevraagd aan Spanje was beloofd om dat land als bondgenoot te krijgen, kwam weer in Staatse handen. De eerder gedane belofte werd niet nagekomen, omdat de Republiek nu als voorwaarde stelde dat de koning van Spanje eerst zijn nog openstaande schulden aan de Prins van Oranje, voortvloeiend uit de vrede van Munster in 1648, moest voldoen. Een voorwaarde echter, waaraan Spanje wegens financieel onvermogen onmogelijk kon voldoen.¹⁾

Het verzetten van de wet

Als gevolg van de inname van Maastricht en de eerdere veroveringen van de hoofdplaatsen van de Landen van Overmaas, kwamen Maastricht en die Landen onder Frans bestuur. De Franse autoriteiten begonnen al vlug met wijziging te brengen in de samenstelling van de magistratuur in de bezette gebieden. Iets anders kon van hem die zich zo graag voorstelde als de Allerchristelijkste Koning en daarmee als ijveraar voor de katholieke belangen niet verwacht worden, aldus Munier.²⁾ Deze wijziging hield namelijk in dat alle overheidsdienaren in de Staatse partages van de Landen van Overmaas, die volgens stringent voorschrift van de Staten-Generaal belijders van de ware christelijke gereformeerde religie waren, vervangen werden door katholieken. Hetzelfde gold voor de functionarissen in het tweeërigen Maastricht, maar alleen voor de Staats/Brabantse, niet voor de Luikse. Met deze taak werd de door de koning benoemde intendant Michel Dumouceau belast. In de loop van 1674 kwamen ook in de schepbank Geulle, Bunde, Ulestraten nieuwe katholieke functionarissen onder wie schout Gisbert van Gulpen. Problemen zal de heer van deze drie heerlijkheden, zelf katholiek, daarmee niet hebben gehad. Een formeel benoemingsbesluit van de nieuwe schout heb ik in de registers van de schepbank niet gevonden. Vooraan in het boek "Civile processen 1670-1682", Rijksarchief Landen van Overmaas, inventarisnummer 5921, staat een lijst van schout en schepenen. Daarin staat een Guilielmus Tossieroul als schout genoemd, maar het is

niet duidelijk in welk jaar van de genoemde periode hij in functie was. Aangenomen moet worden dat het in de Franse tijd was, omdat Tosseroul door Munier als katholiek lid wordt genoemd van de schepensbank Heerlen (blz. 106). In dezelfde inventaris onder nummer 5730, "rolle der heerlijkheden Geulle, Bunde en Ulestraten 1674-1687", die pas midden 1674 begint, staat voorin geen lijst met functionarissen, maar staan boven iedere bankzitting de namen van de dienstdoende schepenen. In dit overigens zeer slecht te lezen register zag ik boven de vergadering van 7 december 1674 voor het eerst Van Gulpen als schout genoemd. Dat Van Gulpen schout is geweest gedurende de verdere Franse tijd, daarover behoeft geen twijfel te bestaan, zoals blijkt uit andere officiële bescheiden, genoemd in dit artikel. Dat hij niet van de partij was bij de officiële beëdiging van de nieuwe rechters en bestuurders in de landen van Valkenburg, Dalem en 's-Hertogenrade in Overmaas tussen 27 februari en 5 september 1675 te Maastricht, doet daaraan niet af. Wellicht werd de benoeming van functionarissen binnen de heerlijkheden beschouwd als een interne aangelegenheid, vallend onder de verantwoordelijkheid van de katholieke heer. Alle overige genoemde autoriteiten zwoeren, volgens het protocol, neergelegd in de akte van notaris Christiaan Veestraten de dato 27 februari 1675, in de grote zaal van de proosdij van Sint Servaas te Maastricht, trouw en gehoorzaamheid aan de Allerchristelijke Majesteit Lodewijk XIV, bij de gratie Gods Koning van Frankrijk en Navarra, aan zijn nakomelingen, zijn ministers, intendanten en stadhouders, en hun ambt naar eer en geweten te vervullen. De eedaflegging werd gevolgd door de geloofsbelijdenis in de "nederlandsche duijtsche tael" van de door het concilie van Trente vastgestelde tekst. De eed werd namens allen uitgesproken door scholaster en vice-proost Petrus Paris, licentiaat in beide rechten, als stadhouder en voogd van stad en land van Valkenburg, ten overstaan van de Hoogproost van genoemde kerk, Johan Adolph de Brederode van Bolswart na het bijwonen van de H. Mis in diens huiskapel. Daarna hebben de anderen een voor een met de hand op het Evangelieboek hetzelfde beloofd na een korte preek van de Augustijnerpater magister Canisius, doctor in de Godgeleerdheid, en de akte voorzien van hun handtekening.³⁾

De persoon Gisbert van Gulpen

Gisbert van Gulpen was de zoon van Jan van Gulpen, burger/brouwer en Mechteld To(o)ms, Hij werd gedoopt in de Maastrichtse Sint Jacobparochie op 4 april 1640. Zijn peetouders waren Wilhelmus van Gulpen en Anna Bemelmans (DTB 47-228). Hij werd 4 november 1703 begraven in de kerk van de Augustijnen vanuit zijn woonhuis "het witte peert", gelegen op het Vrijthof naast het Wittevrouwenklooster, in de parochie Sint Jacob (DTB 65-150).

Hij trad in het huwelijk in de kerk van de H. Catharina 17 maart 1675 met Judith Jo(u)ppen (DTB 13-24), gedoopt in St. Catharina 11 februari 1654, als dochter van Petrus en Gertrudis Lambrechts. Haar doopgetuigen waren Leonardus Douven en Helwig Meerts (DTB 10-101).

Twee jaar na haar man overleed zij ook in haar huis op het Vrijthof. Zij werd eveneens bij de Augustijnen begraven op 21 september 1705 (DTB 65-161).

In het huwelijksregister wordt Gisbertus genoemd honorabilis praetor in Geul, Bunde en Ulestraten. Huwelijksgetuigen waren de eerwaarde heer Thismans van de orde der Norbertijnen en Joannes van Gulpen. Het huwelijk werd gezegend met negen kinderen van wie er drie overleden waren toen de erfenis van de ouders op 10 oktober 1706 werd verdeeld. De scheiding en deling werd gegicht ten overstaan van het Hoog Brabants gerecht op 14 oktober van dat jaar.⁴⁾ Opgemerkt wordt dat het eerste kind, dat (al) op 20 september 1675 in Sint Catharina werd gedoopt, de namen Johannes Conrardus kreeg, wellicht genoemd naar de heer van Geulle, Philip Willem Conrard van Hoensbroek, al staat deze niet als doopgetuige vermeld (DTB 13-94). Het tweede kind, gedoopt in dezelfde parochie op 11 december 1676, met de namen Arnold Petrus had als doopgetuigen in ieder geval wel familieleden van zijn (brood)heer, te weten diens broer Johan (Maximiliaan Karel) Arnold van Hoensbroek, heer van Overbach, Cadier enz. en zijn zus Adolpha Sibilla van Hoensbroek, echtgenote van Arnold Theodoor Amor de Lamargelle, heer van Eijsden (DTB 14-10). Maar dat was in de tijd dat de betrekking tussen Van Gulpen en de heer van Geulle nog niet was verstoord!⁵⁾

Gisbertus van Gulpen oefende in de jaren na zijn schout-schap blijkens notariële akten de beroepen uit van brouwer, koopman, wijnhandelaar en aannemer van de tabakaccijns. Ook was hij met zijn broers en zwagers enige jaren pachter van de mout- en korenwaag en van de wijn- en brandewijnaccijns.

Het contract van admodiatie

Op 4 maart 1675 werd in het kasteel te Geulle een overeenkomst getekend tussen "sijne genade Philips Willem Coenrardt, baron van Honsbroeck, grave van alhier, en Ercicum, heere van Bunde, Ulestraeten" etc. etc., en de heer Gilbert van Gulpen "schouteth van alhier", waarbij de graaf al zijn goederen en de in-komsten daaruit, gelegen onder de heerlijkheden Geulle, Bunde en Ulestraten verpachtte aan Van Gulpen voor 1.200 pattacons per jaar. Daarnaast moest de pachter alle dorpslasten, publieke bijdragen en belastingen onder welke naam ze ook verschuldigd waren, voor zijn rekening nemen, zonder deze te korten op de hoofdsom van 1.200 pattacons. De pachtovereenkomst gold voor zes achtereenvolgende jaren en nam een aanvang half maart 1675. Betaling van de pachtsom moest plaatsvinden in twee gelijke termijnen, de eerste 600 pattacons tegen Allerheiligen, de tweede tegen de jaarmarkt (t.g.v. de sacramentsprocessie in de zomer, "de Bronk") en zo vervolgens van jaar tot jaar. Gebeurde dat niet, dan stond het de admodiant (verpachter) vrij de admodiateur (pachter) via parate executie tot betaling te dwingen of de overeenkomst te ontbinden. En dan volgden nog talrijke bepalingen over plichten van de pachter, zoals onderhouden van gebouwen, grachten, sloten en batten (dijken), snoeien van heggen en fruitbomen, kappen van bos, bewerken en bemesten van landerijen etc., zoals we die ook in andere pachtcontracten tegenkomen. Wel aardig om de situatie op het kasteel te leren kennen, is dat de graaf voor zich en de zijnen reserveerde de kleine zaal met de onderste en bovenste kamers met de toren, spinnerij, kelder, comptoir met de onderste kamer van de achterste toren, de voorste rijstal, de koeien- en

varkensstal van advocaat Weijers (!), het duifhuis van de onderste toren met een kafzolder, de vijver rondom het huis en de hof - waar wel de ganzen van de pachter mochten komen (!) - twee perken in de tuin, het kempke tegen Vaeske, de wei met de naam Bellick afkomstig van Coen Onsel, twee bunder hooiland afkomstig van Malatesta, het beempje aan het Vuilwammes, twee bunder akkerland achter de poortweide, de mest die jaarlijks nodig was voor de teelt van een aantal met name genoemde gewassen, alsmede stro en kaf voor vier koeien.

Verder moest Van Gulpen en zijn gezin het hele bovenste huis ontruimen en gaan wonen in de onderste hof als familie van de graaf ging trouwen. Deze hof zou dan geheel ter beschikking van Van Gulpen staan, met uitzondering van bovengenoemde rijstal en het duifhuis van de onderste toren. De andere duifhuizen kon Van Gulpen gebruiken.

Brand in het kasteel

In de nacht voor Allerheiligen van het jaar 1676 was bij het bakken van brood brand ontstaan in de onderhof van het kasteel waar de oven stond. Het vuur had zich verspreid via een houten trap naar de rijstal waar het hooi van Van Gulpen lag opgeslagen. Het dak van de rijstal, en van de schaapstal, het brouwhuis en de voorraadschuur waren vernield en drie gevels waren ingestort. Met een beroep op de brandbepalingen in het pachtcontract had de graaf diverse malen tevergeefs aan Van Gulpen gevraagd de schade te vergoeden. Omdat deze bleef weigeren, zag de graaf zich tenslotte genoodzaakt de zaak aanhangig te maken bij het Maastrichtse Laaggerecht met de eis om Van Gulpen te veroordelen tot het betalen van de brandschade en de kosten van het proces. Maar voordat het tot een definitieve rechterlijke uitspraak kwam, verstreken acht jaar. Voordien waren er ook, naast de grieven over de brandschade, bij de graaf klachten over het niet naleven van het pachtcontract. Al met al genoeg redenen voor vader Jan van Gulpen om voor zijn zoon Gisbert borg te blijven voor het verhaal van de kosten van de brand en het niet nakomen van de pachtverplichtingen waarvoor de graaf van Geulle zijn zoon aansprakelijk wilde stellen. Via zijn gemachtigde Balthasar Frederik Huberti, schout van Itteren, bood hij als onderpand aan negen bunder weiland en twee bunder akkerland onder Bunde, alsmede nog een obligatie van 500 pattacons ten laste van de heerlijkheid Geulle. Een en ander werd op 14 april 1678 vastgelegd in een akte van notaris Jac. a Cruce.⁶⁾

Eisen

De klachten van de graaf inzake het in gebreke blijven door Van Gulpen als pachter werden om tot een minnelijke schikking te komen, aan arbitrage onderworpen. Geklaagd werd in hoofdzaak over het verwaarlozen door de pachter van het klein onderhoud van de batten, de tiendschuur, de molen en het molenwerk en het nalaten van het herstel en het opschonen van grachten en sloten. Van de zijde van de graaf werd benadrukt dat de beslissing door arbiters over genoemde punten die voor beide partijen bindend zou zijn, niet betekende dat hij afzag van eventuele verdere eisen gebaseerd op de brand. Vervolgens begonnen de hoorzittingen van de arbiters, die een periode beslaan van 15 april tot 20 september 1678.

Van Gulpen ontkende nalatig te zijn geweest in zijn verplichtingen die voortvloeiden uit het contract van admodiatie. Hij verweet de graaf bezittingen die nu onderhoud en reparatie vroegen, in slechte staat te hebben overgedragen. Desondanks had hij verschillende zaken opgeknapt, waarvoor hij nu vergoeding vroeg van de verpachter. Op deze tegeneis van Van Gulpen volgde weer tegenspraak van de graaf. Tijdens de hoorzittingen werden door partijen stukken en rekeningen gepresenteerd, waarover dan weer ellenlange discussie ontstond. Uiteindelijk, na een tiental zittingen, deden de twee arbiters op 2 juli een eerste uitspraak, gevolgd op 24 september 1678 door een definitieve. Het was een compromis: beide partijen moesten water bij de wijn doen en alle andere pretenties die niet aan de arbitrage waren onderworpen, moesten definitief uit de wereld zijn. Van Gulpen wiens schulden hoger waren dan die van de graaf, moest dit meerdere, zijnde f.1.400,-, aan de graaf betalen. Verder werd hij veroordeeld tot betaling van de helft van de kosten van de arbitrage, de andere helft werd gecompenseerd. Ondanks de afspraak dat de uitkomst van de arbitrage voor partijen bindend zou zijn, liet de graaf op de 13e oktober via zijn procureur beroep aantekenen tegen de arbitrale uitspraak. Dit was het begin van het proces over de brandschade dat enige jaren later begon.

Ontslag

Op 10 augustus 1678 werd de vrede van Nijmegen gesloten. Tijdens de maandenlange onderhandelingen die daaraan voorafgingen tussen vertegenwoordigers van de Franse koning en de Staten-Generaal van de Republiek was reeds vlug duidelijk geworden dat de Franse bezetting binnen afzienbare tijd zou verdwijnen en het Staatse bewind hersteld. Er kon ook geen twijfel over bestaan dat dan de wet opnieuw zou worden verzet. Met andere woorden, de katholieke ambtenaren moesten weer plaats maken voor gereformeerde. Nu eenmaal door het geruzie over het pachtcontract de verhouding tussen de graaf en zijn schout/pachter was verstoord, had de graaf daar weinig moeite mee, zoals blijkt uit een notariële verklaring van 14 juni 1679. De betreffende notaris J. Roumans was op 5 juni samen met Van Gulpen, "schout van Geulle, Bunde en Ulestraten in het Land van Valkenburg", te paard naar Bunde gegaan in verband met een door Van Gulpen aangespannen proces tegen de dorpsmeester en de schattheffer aldaar. In de justitiekamer vond Van Gulpen een hem onbekende persoon die zei in zijn plaats te zijn aangesteld als officier van de schepensbank. De aanwezige schepenen verzochten Van Gulpen de kamer te verlaten omdat hij geen functie meer had. Op een vraag van de notaris wie in de plaats van Van Gulpen was aangesteld, had de onbekende geantwoord dat hij dat was. Van Gulpen had dit niet geaccepteerd en had ook de kamer niet verlaten. Daarop besloten de schepenen en de secretaris de graaf te laten roepen. Nadat de graaf was gearriveerd, werd hem uitgelegd wat er aan de hand was. De graaf had Van Gulpen vervolgens gelast om weg te gaan. Toen Van Gulpen dit weigerde, was de graaf in woede ontstoken en had, met een gebaar alsof hij zijn degen wilde trekken, bevestigd dat die ander de tegenwoordige officier was. Wijzend naar Van Gulpen had hij gezegd: ben jij een man om mijn schout te zijn, je zou beter de varkens gaan hoeden! Op verzoek van Van Gulpen had de notaris qq. een akte van protest opgemaakt

tegen het geweld en de beledigingen, zowel van de graaf als van de schepenen, om daarmee te bestemder plaatse een klacht in te dienen. Van de graaf had hij toen te horen gekregen: protesteer zolang als gij wilt, maar hij - en hij wees naar Van Gulpen - moet de kamer uit!⁷⁾

Mishandeling

Van Gulpen had dat niet genomen en had een verzoek tot handhaving in zijn ambt naar Den Haag gezonden. Het conflict met de graaf was daardoor geëscaleerd. Van Gulpen werd bedreigd en zelfs mishandeld door een broer van de graaf. Hiervan wordt gewag gemaakt in een akte die een maand later, op 26 juli 1679, door dezelfde notaris werd opgemaakt. Daarin legden Gijsbert Borra en Nicolaas Jekermans, burgers van Maastricht op verzoek van Van Gulpen - nog steevast door de notaris schout van Geulle, Bunde en Ulestraten genoemd - de verklaring af dat zij op de 24ste naar Vlieg onder Ulestraten waren gegaan om daar in de herberg van Dirk Schillarts het opslaan in een schuur te regelen van vruchten, toebehorend aan Borra. Toen zij daar een biertje zaten te drinken, zagen zij Van Gulpen samen met Jan Ruijters, de gerechtsbode van Ulestraten, binnenkomen. Van Gulpen had toen in hun bijzijn aan Ruijters gevraagd of hij wist dat hij enige dagen geleden secretaris van den Hove een schriftelijke order had laten zien en voorgelezen die hij, Van Gulpen, had gekregen van burgemeester Ghijsen, tegenwoordig rentmeester van Hare Hoogmogenden, om in diens naam in pacht uit te geven de tienden van de geestelijke goederen in de heerlijkheid Geulle? En dat hij, Van Gulpen, van den Hove had verzocht de graaf op zijn kasteel te bezoeken om hem genoemde tienden aan te bieden? Dat Van den Hove aan het verzoek had voldaan en zich direct naar de graaf had begeven maar niet was teruggekeerd? Dat toen Van Gulpen in het huis van de secretaris op hem zat te wachten, de graaf van Overbach, broer van de graaf van Geulle was gekomen, vergezeld van verschillende onbekende personen? Had de gerechtsbode niet gezien en gehoord dat de heer van Overbach hem, Van Gulpen, voor de ogen van de aanwezigen aan de haren had getrokken en met een stok geslagen? Na het aanhoren van dit relaas had Borra gezegd: ik kan niet geloven dat zo iets is gebeurd. Daarop had de gerechtsbode geantwoord dat alles wat gezegd was, echt was gebeurd en dat hij er bij was geweest. Van Gulpen had de gerechtsbode toen nog gevraagd waarom hij de schepenen van Bunde, Geulle en Ulestraten niet had laten bijeenroepen zoals hij hem al zo vaak, mondeling en schriftelijk, had gevraagd. Daarop had de bode gezegd dat hij dat niet had gekund omdat de graaf van Geulle dat verboden had. En dat deze daartoe ook geen orders zou geven nu Van Gulpen in Den Haag een rechtszaak aanhangig had gemaakt om in zijn ambt gehandhaafd te worden.⁸⁾ De ontmoeting met de graaf van Overbach had tot gevolg dat Van Gulpen zich onder dokters behandeling moest stellen. Op 29 juli 1679 verklaarde de gezworen stadschirurgijn van Maastricht, Peter Frambach, op verzoek van burgemeester Ghijsen in zijn hoedanigheid van rentmeester der geestelijke goederen van Hare Hoogmogenden, ten overstaan van notaris Roumans dat hij op de 23ste Gijsbert van Gulpen, schout van Geulle, Bunde en Ulestraten, had onderzocht. Daarbij had hij een ernstige kneuzing op het linker schouderblad en op de ribben geconstateerd. Verder waren er nog twee lichtere

kneuzingen op de linkerarm en nog een onder de oogkas. Dezelfde dag legde Van Gulpen, die wellicht met de chirurgijn was meegegaan, de notaris uit wat er was gebeurd.

Tienden

Hoe hij in zijn kwaliteit van schout, op 18 juli van rentmeester Ghijsen de opdracht had gekregen alle middelen aan te wenden om pachters te vinden voor de tienden van de geestelijke goederen. Als het niet lukte de tienden intact te houden, dan volgde verhaal op de hele gemeenschap. Met die order had hij zich vervoegd bij secretaris Van den Hove. Daar en elders had hij gepoogd de tienden te verpachten, maar telkens had hij te horen gekregen, dat men niet durfde omdat de graaf had gezegd "ick dencke immers niet dat mij ijmandt vande ingesetenen dese thiende sal ondercruipen oft mij tegen wesen" of woorden van die strekking. De secretaris had hij verzocht de graaf de tienden "voor een civile prijs" aan te bieden. Na lang wachten op diens antwoord in het huis van de secretaris waren twee broers van de graaf gekomen, van wie er een op het kasteel woonde (dit moet de negentienjarige ongehuwde Ignatius Candidus zijn geweest) en de ander in Overbach (de tweeëntwintigjarige Johan Maximiliaan Karel Arnold, die eens peetoom van een zoon van Van Gulpen was geweest). Bij hen waren enige personen, die hij niet kende. Zij hadden hem bij het haar getrokken en hem zonder ophouden met een stok afgeranseld "met sulcke furie en boesheijt dat soo hij niet waere ontseth ende beleth geworden hij het leven zoude hebben moeten verliesen." Door dit voorval waren de inwoners van de heerlijkheid nog meer geïntimideerd en was zijn missie volledig mislukt.⁹⁾

Opvolger

Afgezien van deze onverkwikkelijke affaires tussen de graaf en Van Gulpen, was te voorzien dat Van Gulpen geen schijn van kans maakte met zijn verzoek om als schout te worden gehandhaafd. Opnieuw werd de regel van kracht dat de overheidsfunctionarissen niet katholiek mochten zijn. Over zijn opvolging is nog heel wat te doen geweest. Munier wijst erop dat op een niet nader te bepalen tijdstip door de heer van de heerlijkheid Geulle, Bunde en Ulestraten Hans Hendrick van Pauw tot schout was benoemd. Deze was van de Lutherse professie, een religieuze overtuiging die geen genade kon vinden bij de Staten-Generaal. Het duurde echter tot 20 december 1683 vooraleer deze zaak in Den Haag werd aangekaart door de drossaard van Valkenburg, Volkert van Oudshoorn (blz. 127). In stukken van het Rijksarchief in Limburg, Landen van Overmaas, inventarisnummer 5730, staat te lezen dat de Staten-Generaal bij hun besluit van 28 december 1683 in de plaats van de Lutherse Hans Hendrik Pauw hadden aangesteld Floris Pain et Vin, advocaat te Maastricht. Op 11 januari 1684 legde hij in Den Haag de eed af en 2 februari 1684 werd hij te Geulle onder klokgelui bevestigd. Pauw die zich beriep op een contract waaruit bleek dat hij op 4 juni 1679 het schoutambt had gekocht voor 520 rijksdaalders (Munier, 127, noot 372), legde zich daarbij niet neer. Hij protesteerde in Den Haag tegen zijn afzetting. In de schepenvergadering van 2 februari 1684, waarin Floris Pain et Vin was bevestigd, bestreed hij de wettigheid van de vergadering, omdat zij niet door de

graaf van Geulle was bijeengeroepen, alsmede die van zijn afzetting. Op 14 februari verklaarde de schepenbank Pain et Vin te accepteren na bestudering en voorlezing van de commissie van de Staten-Generaal en gelet op diens beëdiging in Den Haag. Gehoord werden een aantal oud-schepenen, oud-burgemeesters en de oud-gerechtsbode.

Religie

Zij allen verklaarden dat zij tijdens hun ambten nooit anders gehoord hadden dan dat oud-schout (!) Pauw van Lutherse religie was en "daarvan professie doende." Schoolmeester, voorlezer en koster Nicolaas de Leeuw getuigde onder ede dat hij gewezen schout Pauw en diens vrouw bewogen had om belijdenis te doen van de gereformeerde religie en vaker naar de kerk te komen. Als reactie kreeg hij te horen dat zij beiden persisteerden bij de Augsburgse professie. Enfin, de zaak sleepte zich voort. Op 4 maart 1686 protesteerde schepen Stam in de vergadering tegen het feit dat schout Pauw zich niet ontzag, ondanks het verbod van het Leenhof te Valkenburg, het schoutambt uit te oefenen en verklaarde niet medeplichtig te zijn aan "die infractie ende attenttaeten." De schepenen verklaarden echter geen behoorlijke kennisgeving van dat verbod te hebben ontvangen. Schout Pauw, - die triumfant (winnaar van een proces) wordt genoemd en inmiddels zijn commissie had gekregen van de Staten-Generaal - zei op 18 maart met verbazing kennis te hebben genomen van correspondentie van het Leenhof met de schepenbank, waarin zonder inspectie van tussen hem en de graaf van Geulle gewisselde stukken en zonder partijen gehoord te hebben, verboden werd om hem in het schoutambt toe te laten. Hij eiste dat de bank de feiten die hem ten laste werden gelegd, schriftelijk bekend maakte om de zaak voor te leggen aan de Raad van Brabant. Op 14 oktober 1686 werd in de schepenbank het akkoord besproken dat getroffen was tussen de graaf van de heerlijkheid en schout Pauw, waarbij het decreet van suspensie was opgeheven en de schout wederom werd toegelaten in zijn functie. De bank besloot zich aan dit akkoord te conformeren en Pauw als zodanig weer toe te laten.

Het proces over de brandschade¹⁰⁾

Zoals hiervoor al aangestipt, had de graaf zich bij de arbitrage alle rechten voorbehouden met betrekking tot de afhandeling van de schade die was ontstaan als gevolg van de brand in de nacht voor Allerheiligen in het jaar 1676. Omdat Van Gulpen, ondanks herhaaldelijk aandringen, had geweigerd die schade te betalen, zocht de graaf nu verhaal via de rechter. Inzet was de bepaling in het contract van admotatie, waarin de verplichting van de pachter was neergelegd dat hij scherp moest letten op vuur en licht en schadeplichtig was bij brand die door hem of zijn knechten uit onachtzaamheid of kwaadwilligheid werd veroorzaakt. Op deze bepaling was de conclusie van eis gegrond die de graaf op 18 maart 1681 indiende bij het Laaggerecht van Maastricht. Hij stelde dat Van Gulpen schuldig was omdat hij in de zomer van 1676 een partij rijshout had laten leggen op de bakoven die bij de rijststal in de onderhof stond. Door het voortdurend bakken was dat hout zeer droog geworden. Toen in de nacht voor Allerheiligen weer gebakken werd, was

het hout in brand geraakt. Daardoor was de bovenomschreven aanzienlijke schade aan de eigendommen van de graaf veroorzaakt. Van Gulpen op zijn beurt stelde in zijn conclusie van antwoord dat in de finale uitspraak van de scheidsrechters was uitgesproken dat krachtens dit compromis alle geschilpunten waren vervallen en beëindigd en beide "compromittenten" verder niets meer te vorderen hadden. Verder ontkende hij iedere schuld aan de brand. Hij noch zijn knechten hadden dat hout op de oven gelegd. De mogelijkheid was niet uitgesloten dat de oorzaak van de brand gezocht moest worden bij de vluchtelingen die tijdens de oorlog met hun vee een-toevlucht hadden gezocht op het kasteel.¹¹⁾ Of bij de knechten van de graaf die daags voor de brand de bakoven nog hadden gebruikt, hoewel zij dat niet mochten omdat de oven volgens pachtcontract van hem, gedaagde, was. Hij had op zijn beurt vergoeding van de schade gevraagd die hij door de brand had geleden. Beide partijen riepen getuigen op om hun gelijk te bevestigen. Het Laaggerecht wees vonnis op 8 januari 1683 dat op de 11e werd bekendgemaakt aan partijen. De eis van de graaf werd afgewezen omdat die slecht was onderbouwd en de eis in reconventie van Van Gulpen voor vergoeding van de schade aan zijn eigendommen eveneens. De graaf werd veroordeeld tot betaling van tweederde der proceskosten, door het gerecht te taxeren. Het resterende eenderde deel werd gecompenseerd.

Beroep

Tegen dit vonnis van burgemeesters en gezworen Raden van Maastricht werd bij akte van notaris R. Schaeppen de dato 18 januari 1683 beroep aangetekend door procureur J. Veugen namens de graaf. Dan begint de hele carroussel opnieuw. Alle processtukken van de eerste instantie werden gezonden aan de commissarissen-instructeurs die het proces in tweede instantie moesten voorbereiden. Mede overgelegd werden de "motiva sententiae", waarin de rechters van het Laaggerecht de overwegingen waarop hun vonnis rustte, ter kennis brachten van de beroepsinstantie, bestaande uit de vier commissarissen-deciseurs van beide heren. Daarin werd gesteld dat de graaf uit de arbitrale uitspraak geen punten naar voren had gebracht die nodig waren om gedaagde te veroordelen. Zij kon daarom verder buiten beschouwing blijven. Uit de verklaringen van getuigen, opgeroepen door zowel de "aanlegger" (eiser) als de gedaagde, was komen vast te staan dat rijshout op de oven had gelegen, maar niet was bewezen dat het daar door gedaagde of op zijn last was gelegd. Waarde was gehecht aan de getuigenis van de portier van het kasteel, Hendrik Simons (van Eupen), opgeroepen door gedaagde, dat al dat hout daarop gesmeten was om plaats te maken voor het vee van de vluchtelingen, die met permissie van de graaf hun toevlucht hadden gezocht in het kasteel. Dat gaf grond voor de veronderstelling dat de vluchtelingen dat hout daar gelegd konden hebben en dat door hun onachtzaamheid de brand was kunnen ontstaan. Omdat de oven, hoewel in de pacht inbegrepen, ook door eiser was gebruikt, had deze net als gedaagde waakzaam moeten zijn ter voorkoming van brand en andere onheilen. Evenmin had eiser bewezen dat de brand was ontstaan door opzet van gedaagde en/of zijn knechten. Tijdens de beroepsprocedure werden de standpunten van de graaf en van Van Gulpen, nu respectievelijk appellant

en geïnhumeerde geheten, uitvoerig herhaald zonder nieuwe gezichtspunten op te leveren. Ook de getuigenverklaringen brachten niets nieuws. Op 28 augustus 1684 deden "de Commissarissen Deciseurs van beijde genadige Heren en Princen binnen haar Stadt van Maastricht" uitspraak. Daarin oordeelden zij dat het vonnis in eerste instantie juist en terecht was geweest en daartegen onbehoorlijk en ondoordacht was geappelleerd. Zij bevestigden daarom dit vonnis en veroordeelden de appellante in de kosten van deze tweede instantie. Bekendmaking geschiedde (eerst) op 19 oktober 1684.

Noten

1. Over Maastricht: *H.H.E. Wouters*, Rond een onuitgegeven journaal van Vauban over het beleg van Maastricht in 1673, in: *De Maasgouw* 1955, 161-170; *L.J. Morreau*, D'Artagnan sneuvelt voor Maastricht in 1673, in: *De Maasgouw* 1961, 83-90; *H.H.E. Wouters*, Het Franse intermezzo te Maastricht 1673-1678, in: *De Maasgouw* 1973, 132-165; *J.A.K. Haas*, La Césión de Mastroque, de Spaanse eis tot afstand van de stad Maastricht in 1678 en 1679, in: *Campus Liber*, Werken uitgegeven door het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig genootschap nummer 8, Maastricht 1982, 249-259; *J.M.H. Mosmuller*, Voorpost en Pion, De functie van Maastricht in de "guerre de Hollande (1672-1678) als voorbeeld van "gloire" bij Lodewijk XIV, Utrecht-Heerlen 1995.
2. *W.A.J. Munier*, De calvinisering van de colleges van schout en schepenen in de Landen van Overmaas vanaf de verovering van Maastricht in 1632 tot aan het einde van de zeventiende eeuw, in: *Publications* 1987, 42-145.
3. Gemeentelijke Archiefdienst Maastricht (GAM), notarieel archief (NA) inv. nr. 1275 h, op datum.
4. GAM. Gichten Hoog Brabantsgerecht inv. nr. 763.
5. Voor de genealogie van de Van Hoensbroeks zie *J.M. van de Venne*, in: *De Nederlandsche Leeuw* 1969, kolom 299-306.
6. GAM. NA. notaris Jac. a Cruce, inv. nr. 1352, op datum.
7. GAM. NA. notaris J. Roumans, inv. nr. 1398 b.2. op datum.
8. Idem op datum. Bij akte van 6 september 1679 stelde Van Gulpen procureur Boon te 's-Gravenhage als gemachtigde aan om zijn verzoek tot handhaving in het schoutambt te behartigen.
9. GAM. NA. notaris J. Roumans, inv. nr. 1398 b.2 op datum.
10. GAM. Commissarissen Deciseurs Beide Heren (CDBH), voorlopig inventarisnummer 215. Toelichting procesgang: In het tweehurig Maastricht bestond het Laaggerecht uit twee burgemeesters en acht gezworenen, voor de helft "Luiks" en voor de helft "Brabants", d.i. in feite Hollands, omdat de hertog van Brabant was opgevolgd door de Staten-Generaal der Verenigde Provinciën. Hoger beroep werd behandeld door vier afgevaardigden van beide Heren, twee van de Prins-bisschop van Luik en twee van de Staten-Generaal, de zogenaamde commissarissen-deciseurs. Zij werden bijgestaan door vier commissarissen-instructeurs, ook weer van ieder van beide heren twee, die waren belast met de voorbereiding van het proces in hoger beroep.
11. De aanwezigheid van vluchtelingen zal een gevolg zijn geweest van de poging van de Republiek, die zich na het rampjaar 1672 weer had herkegen en zich van bondgenoten had weten te verzekeren, om de strategisch belangrijke vesting Maastricht te heroveren. Nadat de Staten-Generaal daartoe in mei 1676 hadden besloten, trokken het Staatse leger onder stadhouder Willem III en de troepen der bondgenoten op naar Maastricht. Na een beleg van 2 maanden, waarin hevig werd gevochten, was duidelijk dat de expeditie mislukt was. Eind augustus 1676 werd het beleg opgeheven.

IRMA LOMMEN-SALDEN

Landverhuizers uit de voormalige gemeente Limbricht (vervolg)

De familie Paas, Everstraat, Einighausen

Joannes Christiaan Paas, geboren 29 aug. 1813 te Guttecoven, zoon van Joannes Mathias Paes en Anna Maria Jansen, huwt 16 mei 1847 te Hillensberg met **Maria Anna Dahlmans**, geboren 14 nov. 1811 te Hillensberg, dochter van Johan Theodorus Dahlmans en Maria Jansen. Het echtpaar vestigt zich in Einighausen aan de Everstraat waar in 1848 een dochter wordt geboren, Maria Clara.

Op 15 maart 1863 verkoopt Christiaan Paas een stuk grond, akte nr. 96 Notaris Dumoulin, aan zijn ongehuwde broer Hendrik Paes, landbouwer, wonende te Guttecoven. Het betreft een stuk bouwland, groot negen roeden en zeventig ellen, gelegen op de slons op de Guttecovenderweg, sectie A nummer 1808. De verkoopsom bedraagt 100 gulden, met aftrek van kosten en opcenten à 6 gulden en 7½ cent. Er resteert een bedrag van 93 gulden en 92½ cent. Twee dagen later, op 17 maart, volgen dan de verkoop van het huis met toebehoren en de huisraad, akte nr. 97 en 100 Notaris Dumoulin. Het huis, gelegen te Einighausen sectie A nummer 1559, wordt gekocht door Jacob Janssen, land-

bouwer wonende te Kleine Meers gemeente Elsloo, gehuwd met Maria Catharina Peters. De verkoopsom bedraagt 150 gulden, na aftrek van kosten en opcenten à 8 gulden en 28 centen. Er blijft over 141 gulden en 72 centen.

In de herberg van Willem Busch vindt de openbare verkoop plaats van de huisraad. Deze verkopen trekken lieden uit de naaste omgeving zoals Berg, Urmond, Krawinkel, Munstergeleen, Nieuwstadt en Sittard. Maar de meeste goederen worden toch gekocht door inwoners van Einighausen en Guttecoven. Alles wordt te koop aangeboden van kop en schotel, emmers, ketels tot zelfs een wapen voor het bedrag van 60 centen. Het weefgetouw brengt het meeste op en wel 59 gulden en 50 centen. De opbrengst van de verkoop bedraagt 280 gulden en 40 centen, daarbij komt nog de verkoop van enkele gewassen voor 73 gulden en 25 centen, wat het totaal brengt op 353 gulden en 65 centen. Na aftrek van kosten en opcenten rest nog 343 gulden en 99 centen. Dan volgt de openbare verpachting van de stukken land die Christiaan Paas in pacht heeft, akte nr. 98 Notaris Dumoulin. Het betreft hier zes stukken bouwland en een weide gelegen binnen de gemeente Limbricht.

Deze openbare verkopen zijn een ware 'fundgrube' voor genealogen. In de lijsten van de verkopen van bijv. de huisraad worden alle kopers met naam en woonplaats genoemd. Deze lijsten zijn bijgevoegd bij de notariële akten. Ook kan men een goed beeld krijgen van wat er zoal in een huishouden aan goederen in gebruik was in die tijd en wat dit alles kostte. Alleen moet men de prijzen niet te letterlijk nemen, want door de vele openbare verkopen in de jaren 1862-1863 werden de prijzen nogal gedrukt. Maar toch kan men zich een vrij goed beeld

vormen van de situatie in die tijd. Bij dit artikel wordt één pagina uit de openbare verkoop van de huisraad van Christiaan Paes afgedrukt. Opvalt dat een bijv. een door twee personen gezamenlijk gekocht werd. Hoe men dit verder afhandelde na de koop . . . ?

FOREST CITY RESIDENT DIED MONDAY

**Funeral of Mrs. Clara Miller Held
Wednesday Morning From St.
Gertrude's Church**

Mrs. Clara Miller, a resident of Meeker county 60 years or more, died at the home of her daughter, Mrs. C. A. Gilman in Forest City, on Monday morning at 8:30 o'clock. Death was caused by the infirmities of old age and complications.

The funeral services were held on Wednesday morning from St. Gertrude's church and were conducted by Father Laughlin. Interment was in the cemetery adjoining.

Mrs. Miller was born in Lindburg, Holland, June 6, 1848, and accompanied her parents to the United States as a child of 14. The family located at Belle Plaine where she was united in marriage to John Miller, who died in 1906. Mr. and Mrs. Miller lived in Belle Plaine only a few years when they began their long residence in Meeker county. During the past three years Mrs. Miller had lived with her daughter, Mrs. Gilman.

Ten children survive, also 37 grandchildren and 30 great grandchildren. The children are Mrs. Theo. Borman, Foley; Nicholas Miller, of Forest City; Peter Miller Forest Prairie; John, Powell, Wyo.; Matthew, Vancouver, Wash.; Mrs. Anna Madert, Philadelphia; Joe and Frank Miller and Mrs. Olaf Keefer, Minneapolis and Mrs. C. A. Gilman, Forest City. All of the children attended the funeral with the exception of the son, Matthew, who is ill.

De dag is daarmee nog niet ten einde want er volgt nog de aanstelling van de gevolmachtigden, akte nr. 99 Notaris Dumoulin. Hiervoor heeft de familie Paas hun keuze laten vallen op Jacob Krijns, ongehuwd, landbouwer en gemeente-ontvanger, wonende te Guttecoven en als eventuele plaatsvervanger Peter Nicolaus van den Bongard, wever en landbouwer, ook wonende te Guttecoven. Al deze akten worden gepasseerd voor Notaris Dumoulin uit Sittard.

Wanneer we de opbrengsten van al deze verkopen bij elkaar tellen, komen we op een bedrag van ongeveer 580 gulden; het startkapitaal van Christiaan Paas in zijn nieuwe vaderland.

De reis begint op 2 april 1863 in Antwerpen en op 18 mei arriveert men in New York. De familie Paas reist met dezelfde boot als de familie Kätzer en wel de "Australia". Op de passagierslijst van dit schip wordt de familie Paas als volgt vermeld: Chris Paes, 50, Marie Paes, 51, Marie Paes, 14. Na aankomst in New York vervolgt men de reis naar Minnesota. Volgens de opgave uit het Provinciaal Archief is hun bestemming Benton in Carver County maar tijdens hun tocht door Minnesota zijn ze waarschijnlijk van mening veranderd. De familie heeft enige tijd in Belle Plaine, Scott County, gewoond maar trekken al vlug verder want in 1870 vinden we Christiaan Paas met echtgenote terug in het plaatsje Forest City in Meeker County ook in Minnesota. Christiaan's beroep is dan 'laborer' - werkmans, dagloner. Hun dochter Maria Clara woont dan niet meer thuis. Op de census van 1880 van Forest City komen Christiaan Paas en zijn vrouw Mary nog voor. Als leeftijd wordt respectievelijk 66 en 68 jaar opgegeven. Volgens alles is Christiaan dan al 6 maanden werkeloos en ziek of door een andere oorzaak niet in staat om te werken.

Joannes Christiaan Paas is tussen 1880 en 1885 overleden. Zijn echtgenote Maria woont in 1885 in bij haar dochter Clara en haar gezin. Het echtpaar Paas heeft ooit een 'family plot' gekocht op het kerkhof van Forest City maar er zijn geen records bewaard gebleven waaruit blijkt dat ze inderdaad ook aldaar begraven zijn. Maria Anna Dahlmans is overleden voor 1900 want dan komt ook zij niet meer voor op de censuslijsten.

Maria Clara Paas, geboren 6 juni 1848 te Einighausen, huwt in 1866 te Belle Plaine, Scott County, Minnesota, met **John Miller**, geboren 2 februari 1830 in 'Germany', zoon van Nicholas en Eva Miller.

Clara en John zijn kort na hun huwelijk, samen met Clara's ouders, verhuisd naar Forest City in Meeker County, westelijk van Minneapolis. In 1870 bezitten ze aldaar een boerderij ter waarde van \$300. Er worden 11 kinderen geboren; Mary B., geb. 1866 huwt Theo Borman; Nicholas, geb. 1867, overl. 1954; Peter, geb. 1870, overl. 1949; John, geb. 1872; Matthew W., geb. 1874; Louis, geb. 1876, overl. 1902; Joseph (Joe), geb. 1879, overl. 1963; Susanna A., geb. 1881, overl. 1974, huwt (Mathias?) Madert; Frank Joseph, geb. 1883;

*Obituary van
Clara (Paas)
Miller,
The Lichtfield
Review,
3 mei 1929.*

Gertrude, geb. 1886, overl. 1953, huwt Charles A. Gillman en Mary Clara, geb. 1892, overl. 1979, huwt William O. Keefer.

Plat map Forest City, Meeker County, Minnesota, 1913.

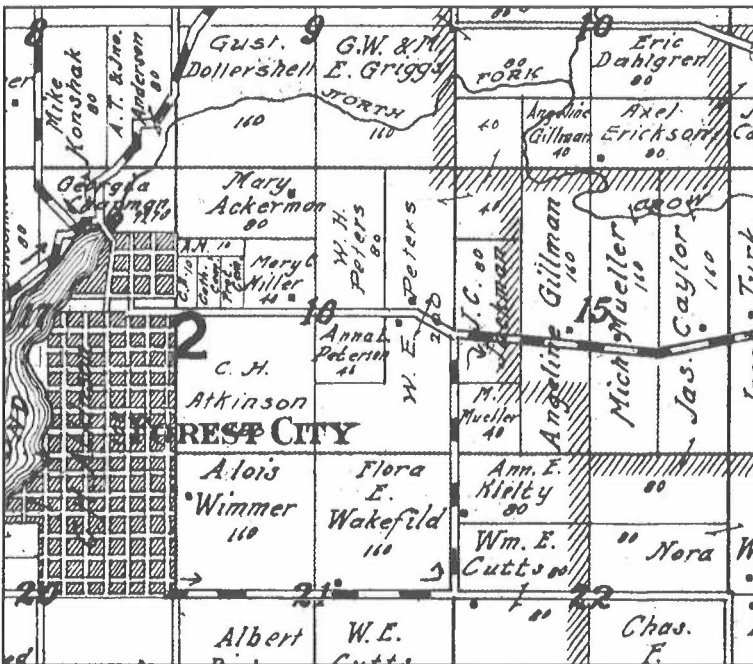
John en Clara vestigen zich na hun huwelijk ook in Belle Plaine denkkelijk vlak bij Clara's ouders. Na enkele jaren verhuizen zij samen met het echtpaar Paas naar Forest City in Meeker County, MN. Aldaar blijven John en Clara de rest van hun verdere leven wonen en werken. In januari 1906 overlijdt John Miller op bijna 76 jarige leeftijd. Volgens zijn "obituary" in de plaatselijke krant

werd hij geboren in Germany op 2 februari 1830 en kwam hij als jonge man naar Amerika. Opmerkelijk is dat, weer volgens deze "obituary", de zoons John en Matt op dat moment in Kenmare, North Dakota, wonen, terwijl zij bij het overlijden van hun moeder in 1929 respectievelijk in Powell, Wyoming en Vancouver, Washington, wonen. Clara blijft op de boerderij wonen samen met een van haar zoons, Joseph (Joe) welke denkkelijk ongehuwd blijft. Op de 'plat map' van Forest City uit 1913 bezit Mary C. Miller in section 16 een stuk land ter grootte van 40 acres, vlak naast het protestantse en katholieke kerkhof. De laatste drie jaren van haar leven woont Clara in bij haar dochter Gertrude, gehuwd met Charles Gillman, alwaar zij op 29 april 1929 overlijdt. Op dat moment zijn nog 10 van haar 11 kinderen in leven, en laat ze verder na: 37 kleinkinderen en 30 achterkleinkinderen! John en Clara Miller Paas zijn beiden begraven op het St. Gertrude's kerkhof te Forest City, Meeker County, Minnesota.

Met dank aan: Gary Bill, MN; Chuck Schoumaker, MA; Diane Rosenow, MN

Bronnen o.a.:

- Burgerlijke Stand Limbricht
- Bevolkingsregister Einighausen
- Parochieboek Hillensberg
- Weekblad Mercurius, 1863
- Lijst Linsen, Geëmigreerde Limburgers 1851-1877
- Notarieel Archief Notaris Dumoulin, Sittard, 1863
- Scheepslijst schip Australia, Antwerpen-New York, april 1863
- Censussen MN, meerdere jaren
- Meeker County Historical Society, MN
- Kadasterkaart Forest City, Meeker County, MN

B.A.TH. CLOSE

Zeven generaties Cals (vervolg)

IV-i **Mathias CALS**, geboren te Hegge/Schinnen op donderdag 26 oktober 1747, gedoopt te Schinnen op donderdag 26 oktober 1747 (RK), overleden aldaar op zondag 18 september 1814, zoon van Petrus CALS (III-d) en Joanna ERCKENS. Hij is getrouwd te Schinnen op donderdag 6 september 1770 voor de kerk (RK) (getuigen waren Joes Petrus Erckens, Petrus Cals, Maria Anna Doemens en Joanna Elisabeth Cals), op 22-jarige leeftijd met **Maria Mechtildis DIEDEREN** (Dieteren) (32 jaar oud), gedoopt te Schinnen op vrijdag 20 december 1737 (RK) (doopgetuigen waren Mathaeus Demacker loco Bartolomeus Hagens en Maria Limpens), overleden te Schinnen op woensdag 9 september 1812, dochter van Melchior DIETEREN en Mechtildis HAGENS. Uit dit huwelijk:

1. **Mathias CALS**, geboren te Hegge/Schinnen op zaterdag 8 juni 1771, gedoopt te Schinnen op zaterdag 8 juni 1771 (RK) (doopgetuigen waren Mathias Cals en Mechtildis Hagens), overleden te Hegge/Schinnen op donderdag 25 augustus 1853.
2. **Bartholomeus CALS**, geboren te Hegge/

Schinnen op dinsdag 22 maart 1774, gedoopt te Schinnen op dinsdag 22 maart 1774 (RK) (doopgetuigen waren Bartholomeus Diederens en Joanna Erckens), volgt onder V-h.

3. **Joanna Mechtildis CALS**, geboren te Hegge/Schinnen op vrijdag 1 november 1776, gedoopt te Schinnen op vrijdag 1 november 1776 (RK) (doopgetuigen waren Wilhelmus Demacker loco Petrus Cals en Maria Anna Doemens loco Maria Mechtildis Doemens), overleden te Hegge/Schinnen op zaterdag 14 december 1776.
4. **Joanna Maria CALS**, huishoudster en pachteres op de Hof Onzel, geboren te Hegge/Schinnen op vrijdag 2 januari 1778, gedoopt te Schinnen op zaterdag 3 januari 1778 (RK) (doopgetuigen waren Bartholomeus Doemens loco Bartholomeus Doemens Sr. en Joanna Elisabeth Cals), overleden te Breinder/Schinnen op vrijdag 1 mei 1846. Zij is getrouwd te Beek (L) op zaterdag 3 januari 1829 (Burgerlijke Stand), getrouwd op maandag 6 februari 1804 voor de kerk (getuigen waren Hendrik Paulussen, Fredrik Corten en Jacob Nobrassiers), op 51-jarige leeftijd met Jan

Mathias DAMOISEAUX (53 jaar oud), Raadslid Schinnen van 1818 - 1820, pachter op de Hof Onzel en landbouwer, geboren te Breinder/Schinnen op maandag 3 april 1775, overleden aldaar op zondag 20 april 1856, zoon van Franciscus DAMOISEAUX en Elisabeth VISSCHERS.

GENERATIE V

V-a **Petrus Mathias CALS**, akkerman, geboren te Sweikhuizen/Schinnen op woensdag 15 april 1789, gedoopt te Schinnen op woensdag 15 april 1789 (RK), overleden aldaar op vrijdag 2 april 1858, zoon van Petrus CALS (IV-b) en Catharina Barbara KISTERS.

Hij is getrouwd te Schinnen op maandag 25 april 1814 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Paul Thomas Goossens, Arnold Charles Maes, Jean Leonard Ritzen en Arnold Demacker), op 25-jarige leeftijd met **Maria Agnes ZELIS** (31 jaar oud), akkervrouw, gedoopt te Schinnen op donderdag 25 juli 1782 (RK) (doopgetuigen waren Henricus Rameckers loco E.H. Cremers Rector en Maria Elisabeth Celis ex Nagelbeek), overleden te Schinnen op vrijdag 13 januari 1865, dochter van Joannes ZELIS en Joanna Catharina CREMERS. Uit dit huwelijk:

1. **Marie Anne CALS**, geboren te Schinnen op zondag 21 mei 1815, overleden aldaar op vrijdag 26 mei 1815.
2. **Jan Renier CALS**, geboren te Schinnen in augustus 1816, volgt onder VI-a.
3. **Jan Willem CALS**, geboren te Schinnen op dinsdag 17 augustus 1819, volgt onder VI-b.
4. **Maria Johanna CALS**, geboren te Sweikhuizen/Schinnen op zondag 16 april 1826, overleden te Schinnen op woensdag 7 februari 1872.

V-b **Petrus Josephus CALS**, landbouwer, geboren te Wolfhagen/Schinnen op woensdag 25 februari 1795, gedoopt te Schinnen in februari 1795 (RK), overleden te Wolfhagen/Schinnen op woensdag 24 december 1851, zoon van Aegidius CALS (IV-c) en Anna Elisabeth HAERTMANS.

Hij is getrouwd te Schinnen op donderdag 20 juni 1844 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Frans Joseph Ritzen, Philip Reijnaerds, Hendrik Doemens en Jan Hendrik Mannens), op 49-jarige leeftijd met **Maria Catharina BOUTS** (30 jaar oud), huis-houdster, geboren te Munstergeleen op woensdag 11 mei 1814 (RK), overleden te Schinnen op vrijdag 28 september 1894, dochter van Jan Willem BOUTS (akkerman) en Maria Elisabeth JANSSEN. Uit dit huwelijk:

1. **Lambert Pieter CALS**, geboren te Wolfhagen/Schinnen op dinsdag 15 april 1845, volgt onder VI-c.
2. **Willem Joseph CALS**, geboren te Wolfhagen/Schinnen op maandag 14 augustus 1848 (RK), volgt onder VI-d.
3. **Maria Elisabeth CALS**, geboren te Wolfhagen/Schinnen op vrijdag 5 juli 1850 (RK), overleden te Schinnen op zondag 24 januari 1909.

V-c **Joannes Nicolaus CALS**, arbeider, werkman en wever, geboren te Daniken/Schinnen op vrijdag 30 november 1781, gedoopt te Geleen op vrijdag 30 november 1781 (RK), overleden te Daniken/Schinnen op dinsdag 21 december 1847, zoon van Petrus CALS (IV-d) en Maria Gertrudis DOLS. Hij is getrouwd te Geleen op maandag 26 november 1810 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Pierre Denis Francois Luijten, Nicolas Höen, Jean Jacques Helgers en Henri Hyndrix), op 28-jarige leeftijd met **Maria Sybilla ERKENS** (26 jaar oud), werkvrouw, geboren te Krawinkel/Geleen op zaterdag 11 september 1784, gedoopt te Geleen op zondag 12 september 1784 (RK) (doopgetuigen waren Petrus Erckens en Sybilla Bouts), overleden te Schinnen op vrijdag 10 januari 1868, dochter van Mathijs ERKENS en Anna Catharina STOCKS.

Uit dit huwelijk:

1. **Pieter Mathias CALS**, geboren te Geleen op dinsdag 10 september 1811, volgt onder VI-e.
2. **Joannes Mathias CALS**, geboren te Krawinkel/Geleen op zaterdag 4 februari 1815, overleden aldaar op zaterdag 29 maart 1817.
3. **Anna Christina CALS**, dienstmeid, geboren te Geleen op maandag 10 maart 1817. Zij is getrouwd te Munstergeleen op dinsdag 1 oktober 1844 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Jan Herman Luijten, Jan Andries Luijten, Peter Joseph Houben en Peter Arnold Houben), op 27-jarige leeftijd met Jan Michiel LIEBENS (35 jaar oud), landbouwer, geboren te Munstergeleen op dinsdag 19 september 1809, zoon van Christiaan LIEBENS en Joanna Catharina PEULEN.
4. **Maria Gertrudis CALS**, werkvrouw, geboren te Krawinkel/Geleen op dinsdag 6 maart 1821 (RK), overleden te Daniken/Geleen op zondag 19 juni 1892. Zij is getrouwd te Geleen op vrijdag 1 september 1854 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Frans Carel Joseph Russel, Jan Willem Crijns, Jan Laurens Willems en Jan Willem Christoffels), op 33-jarige leeftijd (1) met Jan Hendrik CREMERS (34 jaar oud), strodekker en werkman, geboren te Lutterade op dinsdag 7 maart 1820, overleden te Geleen op vrijdag 15 september 1854, zoon van Pieter CREMERS (werkman) en Maria Elisabeth CALDEBERG. Zij is getrouwd te Geleen op woensdag 10 juni 1857 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Jan Willem Crijns, Jan Laurens Willems, Pieter Joseph Pelsers en Wolter N.N.), op 36-jarige leeftijd (2) met Pieter Mathijs KEULERS (24 jaar oud), dienstknecht, werkbode, dagloner, Ackerer en werkman, geboren te Lutterade op zaterdag 29 december 1832 (RK), overleden te Schinnen op vrijdag 18 november 1864, zoon van Frans Willem KEULERS (dienstknecht) en Maria Christina SMEETS (huishoudster). Zij is getrouwd te Schinnen op donderdag 5 september 1867 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Jan Mathijs Driessen, Herman Nijsters, Frans Hubert Ramakers en Jan Mathijs Derrez), op 46-jarige leeftijd (3) met Jan Arnold LEMMENS (37 jaar oud), werkman en land-

bouwer, geboren te Geleen op dinsdag 29 december 1829, overleden te Schinnen op dinsdag 20 juni 1899, zoon van Jan Albert LEMMENS en Anna Catharina PENDERS.

5. **Pieter Joseph CALS**, geboren te Daniken/Schinnen op donderdag 13 mei 1824, volgt onder VI-f.

V-d **Joannes Mathias CALS**, dienstknecht, akkerman en werkman, geboren te Puth/Schinnen op zondag 11 januari 1784, gedoopt te Schinnen op zondag 11 januari 1784 (RK), overleden te Krawinkel/Geleen op donderdag 28 september 1837, zoon van Petrus CALS (IV-d) en Maria Gertrudis DOLS.

Hij is getrouwd te Geleen op zondag 24 oktober 1819 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Petrus Mathias Lemmens, Petrus Franciscus Lemmens, Jacob Severen en Joannes Petrus Wouters), op 35-jarige leeftijd met **Catharina WILLEMS** (23 jaar oud), werkvrouw en landbouwster, geboren te Krawinkel/Geleen op maandag 28 maart 1796, overleden na zaterdag 2 mei 1863, dochter van Gaspard WILLEMS en Maria CLAESSENS.

Uit dit huwelijk:

1. **Maria Gertrudis CALS**, geboren te Krawinkel/Geleen op zondag 27 augustus 1820, overleden aldaar op zondag 18 februari 1821.
2. **Pieter Mathijs CALS**, geboren te Krawinkel/Geleen op dinsdag 15 januari 1822, volgt onder VI-g.
3. **Gaspard CALS**, geboren te Krawinkel/Geleen op zondag 2 januari 1825, overleden aldaar op woensdag 26 januari 1825.
4. **Renier CALS**, geboren te Krawinkel/Geleen op dinsdag 14 maart 1826, overleden aldaar op zaterdag 8 december 1849.
5. **Jan Willem CALS**, geboren te Krawinkel/Geleen op dinsdag 3 maart 1829, overleden aldaar op donderdag 7 januari 1830.
6. **Anna Catharina CALS**, werkvrouw, geboren te Krawinkel/Geleen op vrijdag 29 oktober 1830, overleden aldaar op donderdag 24 november 1853.
Zij is getrouwd te Geleen op zaterdag 2 oktober 1852 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Frans Carel Jozef Russel, Jan Willem Crijns, Jan Laurens Willems en Jan Caspar Cloots), op 21-jarige leeftijd met Theodoor RONDEN (28 jaar oud), klompenmaker en werkman, geboren te Krawinkel/Geleen op zondag 2 november 1823, zoon van Renier ROUDEN (klompenmaker) en Maria HELGERS.
7. **Maria CALS**, dienstmeid, geboren te Krawinkel/Geleen op donderdag 27 juni 1833, overleden aldaar op maandag 23 juni 1873.
Zij is getrouwd te Geleen op zaterdag 2 mei 1863 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Jan Willem Crijns, Pieter Heuts, Jan Laurens Willems en Jan Mathijs Hubert Smeets), op 29-jarige leeftijd met Willem MEVIS (45 jaar oud), hoefsmid, geboren te Krawinkel/Geleen op zaterdag 23 augustus 1817, zoon van Severinus MEVIS en Maria Mechtild DEMACKER. (Hij was weduwnaar van Anna Elisabeth STASSEN, overleden te Krawinkel/Geleen op

maandag 11 oktober 1858.)

8. **Maria Anna CALS**, geboren te Krawinkel/Geleen op vrijdag 28 april 1837, overleden aldaar op zaterdag 21 januari 1865.
Zij is getrouwd te Geleen op donderdag 16 oktober 1862 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Jan Mathijs Hubert Smeets, Jan Hendrik N.N., Jan Willem Beckers en Jan Willem Crijns), op 25-jarige leeftijd met Nicolaas Hubert PENRIS (26 jaar oud), kleermaker, geboren te Krawinkel/Geleen op donderdag 17 december 1835, zoon van Jan Mathijs PENRIS (kleermaker) en Anne Catharine PAES.

V-e **Joannes Peter CALS**, akkerman en landbouwer, geboren te Hegge/Schinnen op woensdag 9 juli 1788, gedoopt te Schinnen op woensdag 9 juli 1788 (RK), overleden aldaar op zaterdag 1 januari 1870, zoon van Joannes Wilhelmus CALS (IV-e) en Maria Elisabeth CELIS.

Hij is getrouwd te Schinnen op maandag 2 februari 1818 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Arnold Charles Maes, Paul Thomas Goossens, Jacques Debije en Caspar Ritzen), op 29-jarige leeftijd met **Catharina Elisabeth DAMOISEAUX** (21 jaar oud), landbouwster, geboren te Breinder/Schinnen op donderdag 17 maart 1796, overleden te Schinnen op dinsdag 16 augustus 1870, dochter van Servatius DAMOISEAUX (landbouwer en akkerman) en Catharina ELISABETH VAN DE BERGH.

Uit dit huwelijk:

1. **Anna Maria CALS**, geboren te Schinnen op zondag 17 mei 1818.
Zij is getrouwd te Oirsbeek op donderdag 23 februari 1843 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Nicolaas Meulenberg, Nicolaas Daalmans, Jan Leonard Meulenberg en Jan Leonard Houthackers), op 24-jarige leeftijd met Peter Mathis LEBoulLE (21 jaar oud), landbouwer, geboren te Amstenrade op dinsdag 28 augustus 1821, zoon van Gerard Jozef LEBoulLE (landbouwer) en Marie Josepha HENNEN.
2. **Joannes Wilhelmus CALS**, geboren te Hegge/Schinnen op dinsdag 22 augustus 1820, volgt onder VI-h.
3. **Theodorus CALS**, landbouwer, geboren te Hegge/Schinnen op vrijdag 27 februari 1824, overleden te Schinnen op dinsdag 29 december 1863.
4. **Nicolaas Joseph CALS**, landbouwer, geboren te Spaubeek op maandag 6 november 1826, overleden te Schinnen op dinsdag 12 december 1899.
5. **Peter Joseph CALS**, geboren te Hegge/Schinnen op zondag 6 september 1829, overleden aldaar op zaterdag 13 februari 1830.
6. **Peter Bartholomeus CALS**, geboren te Hegge/Spaubeek op donderdag 12 mei 1831 (RK), volgt onder VI-i.
7. **Servaas CALS**, geboren te Spaubeek op vrijdag 3 oktober 1834, volgt onder VI-j.
8. **Maria Hubertina CALS**, geboren te Merkelbeek op zondag 14 juni 1840.
Zij was gehuwd met Michel HOUBEN.

- V-f **Joannes Wilhelmus CALS**, landbouwer en werkmán, geboren te Hegge/Schinnen op woensdag 21 januari 1801, overleden te Beek (L) op maandag 12 januari 1885, zoon van Joannes Wilhelmus CALS (IV-e) en Maria Elisabeth CELIS.
Hij is getrouwd te Schinnen op donderdag 18 juni 1835 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Hendrik Keulen, Mathis Raymond van den Bergh, Jean Willem Sporken en Peter Willem Keulen), op 34-jarige leeftijd met **Maria Gertruid RUIJTERS** (25 jaar oud), werkvrouw en huishoudster, geboren te Schinnen op zondag 3 september 1809, overleden aldaar op vrijdag 29 maart 1867, dochter van Joannes Gerardus RUIJTERS (kleermaker) en Maria Elisabeth Theresia FLORAX.
Uit dit huwelijk:
1. **Maria Elisabeth CALS**, dienstmeid, geboren te Hegge/Schinnen op maandag 5 oktober 1835, overleden te Beek (L) op zaterdag 20 december 1902.
Zij is getrouwd te Beek (L) op woensdag 16 januari 1861 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Jan Jakob Zeegers, Arnold Peters, Joannes Wijnen en Pieter Frans Penris), op 25-jarige leeftijd met Jan Dionis WILLEMS (33 jaar oud), dienstknecht, geboren te Schinnen op zondag 9 september 1827, overleden voor zaterdag 20 december 1902, zoon van Gelis WILLEMS (werkmán) en Petronella DEDEREN (werkvrouw).
(Hij was weduwnaar van Maria Johanna MATHIJSEN, overleden op zaterdag 6 juni 1857.)
 2. **Maria Hubertina CALS**, geboren te Sweekhuizen/Schinnen op vrijdag 29 september 1837, overleden te Schinnen op donderdag 9 mei 1912.
Zij is getrouwd te Schinnen op woensdag 14 mei 1862 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Hendrik Joseph Ritzen, Pieter Ramakers, Pieter Joseph Mengelers en Jan Leonard Ritzen), op 24-jarige leeftijd met Michael HOUBEN (23 jaar oud), landbouwer en werkmán, geboren te Bunde op dinsdag 2 oktober 1838, overleden te Schinnen op donderdag 8 juli 1897, zoon van Leonard HOUBEN (landbouwer) en Maria Johanna STEVENS (huishoudster).
 3. **Maria Mechtildis CALS**, geboren te Hegge/Schinnen op dinsdag 3 december 1839, overleden te Spaubeek op zaterdag 10 januari 1920.
Zij is getrouwd te Schinnen op vrijdag 26 mei 1865 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Hendrik Joseph Ritzen, Jan Mathijs Horsmans, Jan Willem Slangen en Jan Michiel Damoiseaux), op 25-jarige leeftijd met Pieter Nicolaas MEIJERS (28 jaar oud), kuiper, geboren te Schinnen op zaterdag 6 augustus 1836, overleden aldaar op donderdag 6 juni 1901, zoon van Jan Leonard MEIJERS (kuiper) en Maria Sybilla PALMEN (werkvrouw).
 4. **Jan Willem CALS**, geboren te Hegge/Schinnen op donderdag 24 februari 1842, volgt onder VI-k.
 5. **Anna Maria CALS**, geboren te Hegge/Schinnen op woensdag 27 maart 1844, overleden te Doenrade op vrijdag 25 april 1845.
 6. **Doodgeboren kind CALS**, geboren te Doenrade op donderdag 29 juli 1847.
 7. **Doodgeboren kind CALS**, geboren te Doenrade op dinsdag 18 april 1848.
 8. **Doodgeboren kind CALS**, geboren te Doenrade op dinsdag 27 februari 1849.
 9. **Albertina CALS**, geboren te Oirsbeek op woensdag 4 september 1850, overleden aldaar op woensdag 4 september 1850.
 10. **Doodgeboren kind CALS**, geboren te Doenrade op zaterdag 12 juli 1851.
 11. **Doodgeboren kind CALS**, geboren te Schinnen op dinsdag 22 augustus 1854.
- V-g **Joannes Mathias CALS**, journalier, geboren te Hegge/Schinnen op vrijdag 30 mei 1766, gedoopt te Schinnen op vrijdag 30 mei 1766 (RK), overleden te Nuth op zaterdag 1 april 1809, zoon van Joannes CALS (IV-h) en Joanna Sophia STIJPERS.
Hij is getrouwd te Nuth op maandag 18 april 1803 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Jacques Houben, Odilia Theresia Coenen, Catharina Drummen en Arnold Bos), op 36-jarige leeftijd met **Anna Elisabeth DRUMMEN** (24 jaar oud), geboren te Nuth op zondag 30 augustus 1778, dochter van Pierre DRUMMEN en Maria Catharina HELDERS.
Uit dit huwelijk:
1. **Marie-Louise CALS**, geboren te Nuth in het jaar 1809, overleden aldaar op maandag 27 mei 1811.
- V-h **Bartholomeus CALS**, gemeenteraadslid Schinnen 1818 en landbouwer, geboren te Hegge/Schinnen op dinsdag 22 maart 1774, gedoopt te Schinnen op dinsdag 22 maart 1774 (RK), overleden te Hegge/Schinnen op woensdag 7 april 1852, zoon van Mathias CALS (IV-i) en Maria Mechtildis DIEDEREN.
Hij is getrouwd te Schinnen op donderdag 30 januari 1834 (Burgerlijke Stand), getrouwd aldaar op donderdag 12 april 1804 voor de kerk (RK) (getuigen waren Hendrik Keulen, Jean Willem Sporken, Jean Andries Dormans en Mathias Raymond van de Bergh), op 59-jarige leeftijd met **Maria Agnes PEUSENS** (51 jaar oud), landbouwster en huishoudster, geboren te Nagelbeek/Schinnen, gedoopt te Schinnen op maandag 18 februari 1782 (RK) (doopgetuigen waren Theodorus Peusens ex Nagelbeek en Maria Agnes Wouters loco Agnes Meutgens), overleden te Hegge/Schinnen op vrijdag 22 juni 1855, dochter van Wilhelmus PEUSENS en Anna Maria WOUTERS.
Uit dit huwelijk:
1. **Joannes Mathias CALS**, landmeter, geboren te Hegge/Schinnen op dinsdag 6 november 1804, gedoopt te Schinnen op woensdag 7 november 1804 (doopgetuigen waren Mathias Cals en Anna Maria Wouters), overleden te Schinnen op maandag 14 december 1863.
 2. **Jan Willem CALS**, geboren te Schinnen op zondag 11 januari 1807, volgt onder VI-l.
 3. **Anne Marie CALS**, geboren te Schinnen op donderdag 9 november 1809, overleden aldaar op dinsdag 25 februari 1812.

4. **Bartholomeus CALS**, cultivateur, geboren te Schinnen op woensdag 17 juni 1812, overleden aldaar op zaterdag 20 juni 1812.
 5. **Theodorus CALS**, cultivateur, geboren te Schinnen op woensdag 17 juni 1812, overleden aldaar op zaterdag 20 juni 1812.
 6. **Anna Maria CALS**, huishoudster, geboren te Schinnen op zaterdag 4 september 1813, overleden aldaar op donderdag 8 juli 1858. Zij is getrouwd te Schinnen op dinsdag 3 januari 1837 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Hendrik Keulen, Mathis Raymond van de Bergh, Jan Hendrik Keulen en Peter Willem Keulen), op 23-jarige leeftijd met Joannes PETRY (27 jaar oud), landbouwer en gemeenteraadslid Schinnen 1846-1851, geboren te Nagelbeek/Schinnen op vrijdag 24 februari 1809, overleden te Schinnen op maandag 10 mei 1869, zoon van Maria Elisabeth PETRY.
 7. **Maria Agnes CALS**, huishoudster, geboren te Schinnen op zondag 14 juli 1816, overleden aldaar op dinsdag 8 januari 1878.
- Zij is getrouwd te Schinnen op zaterdag 12 oktober 1844 (Burgerlijke Stand) (getuigen waren Joseph Hautvast, Hendrik Eijmael, Pieter Leonard Cremers en Mathijs Joseph Houwers), op 28-jarige leeftijd met Mathijs Remondus CREMERS (25 jaar oud), landbouwer, geboren te Schinnen op vrijdag 7 mei 1819, overleden aldaar op zondag 2 juni 1889, zoon van Jacob CREMERS (gemeenteraadslid Schinnen 1820-1824 en landbouwer) en Maria Joanna SCHUTGENS (landbouwster).
8. **Bartholomeus CALS**, cultivateur en landbouwer, geboren te Schinnen op dinsdag 20 april 1819, overleden aldaar op maandag 28 februari 1881.
 9. **Pieter Joseph CALS**, geboren te Hegge/Schinnen op zondag 20 oktober 1822, volgt onder VI-m.
 10. **Theodorus Lodovicus CALS**, geboren te Hegge/Schinnen op zaterdag 4 februari 1826, volgt onder VI-n.

(wordt vervolgd)

M.J.J. BERGVOET

Het voormalige kerkhof aan de Ganzenstraat te Venlo (vervolg)

De Oude Joodse begraafplaats

Inleiding

Deze begraafplaats ligt aan het Broekhofpad, dat eertijds deel uitmaakte van de Ganzenstraat en Broekestraat. Ze werd in gebruik genomen in 1830 en gesloten in 1870. Op dit moment staan op de begraafplaats - een rijksmonument - een achttal graftekens en één gedenkplaat. Bij de navolgende beschrijving van de (graf)tekens is gebruik gemaakt van het artikel van Adrie Drint, 'Stilte en lofzang. Joodse begraafplaatsen en grafstenen in Limburg', verschenen in Publications de la Société historique et archéologique dans le Limbourg, deel 132 (1996), blz. 93-198. Tevens is gebruik gemaakt van de opname van alle Joodse begraafplaatsen in Limburg in tekst en foto's, die eigendom is van het LGOG en bewaard wordt ten Rijksarchief in Maastricht onder het beheer van de heer dr. G. Venner. De omrekening van de data op de graftekens is van de hand van dr. W.J. van Bekkum van de Rijksuniversiteit Groningen.

De op de graftekens gebruikte afkortingen zijn als volgt 'op te lossen':

PN	Po Nigbar(a)	Hier is begraven
PS	Po Safoen(a)	Hier is bedekt
PSj	Po Sjamoer(a)	Hier is bewaard
PT	Po Tamoen(a)	Hier is verborgen
TMK	Tehi Menoechoato/ tah Kavod	Moge zijn/haar rust eervol zijn
TNSBH	Tehi Nafsjo/ Nafsjah tSeroera	Moge zijn/haar ziel gebonden zijn in de buidel
	Bi-tseror Ha-chajiem	van de levenden

- OJ 1 Op deze grafplaat staat een hebreeuwse tekst die vertaald luidt:
PT / Een oprechte en rechtschapen man (Job 1:1) van rechtschapen afkomst. / Hij deed rechtvaardigheid en was deugdzaam van daden. / Is dat niet de heer Sjelomo, / zoon van de rabbijn de heer Josef ha-Levi / uit Grosenbruch. / Hij overleed op woensdag voor de maand Kislew / van het jaar 615.

De datum van dit grafteken luidt omgerekend 25 november 1854. Op die datum is in Venlo alléén overleden Lorenz Ludwig Baehr, gepensioneerd majoor bij de artillerie, geboren te Kirchheim (Hessen) op 6 december 1793 als zoon van Johann Heinrich Baehr en Anna Catharina Braun. Het is zeer onwaarschijnlijk dat hij de op het grafteken vermelde persoon is, ook al omdat de familie Baehr Nederlands Hervormd was. Omdat de Joodse gemeente in Venlo een streekgemeente was, is het meer waarschijnlijk dat het iemand uit de omgeving van Venlo betreft. Navraag bij de gemeenten Arcen&Velden, Maasbree, Tegelen, Horst en Venray leverde echter geen aanknopingspunt op.

- OJ 2 Op deze grafplaat staat in het bovenste deel een hebreeuwse tekst die vertaald luidt:
PN / Een man, onberispelijk al zijn daden, de zeer geachte heer Simcha, / zoon van de geleerden-genoot de heer Sjim'on, zijn nagedachtis zij tot zegen. Hij overleed maandag / avond 24 Kislew 643. / TNSBH

Daaronder:
 Hier rust / SIMON ELEKAN /
 geb. 14 Januari 5584
 1823 /
 overl. 5 December 5643
 1882

Samson (Simon) Elekan, geboren te Vierssen (Dld.) op 18 januari 1823, overleden in zijn huis aan het Maasschriksel te Venlo op 4(!) december 1882, slager aan het Maasschriksel, zoon van Simon Elekan (geboren te Randerath (Dld.) op 14 oktober 1794, overleden te Venlo op 26 november 1873), slager, en Sophia (ook genoemd Sara) Cahn/Kahn (geboren te Alpen (Dld.) op 12 april 1799, overleden te Venlo op 26 november 1871). Samson/Simon elekan was ingeschreven voor de Nationale Militie in de lichting 1842 met lotnummer 47, maar kreeg een certificaat dat hij 'uit hoofde van broeders volbragten diensttijd finaal is vrijgesteld' van militaire dienst.

Samson/Simon Elekan trouwde te Venlo op 11 januari 1853 met Sophia Wolf(f), geboren te Südlohn (Dld.) op 6 maart 1822, overleden te Venlo op 30 januari 1905, dochter van Samuel Wolf(f), slager (zie bij OJ-9) en Rosetta

Grafplaat van
 Simon Elekan
 (graf 2).

Osten/Ostermann, beiden in 1853 wonende te Südlohn.

Bronnen:

GA Venlo, Archief Burgerlijke Stand Venlo, overlijdensakten d.d. 5 december 1882 nr. 202 en 30 januari 1905 nr. 31, huwelijksakte d.d. 11 januari 1853 nr. 2 (met bijlagen); idem, Bevolkingsregister Venlo 1861-1901 Stad deel 3 blad 24. Overlijdensadvertentie in: *Venloosch Weekblad* d.d. 9 december 1882.

OJ 3 Op deze gebroken grafplaat staat een hebreeuwse tekst die vertaald luidt:
 PN / Een oprechte en rechtschapen man / Godvrezend en hij wendde zich af van het kwade (Job 1:1). / Is dat niet / de heer Mordechai, zoon van de heer Me'ir ha-Levi. / Toen zijn einde kwam, / liet hij zijn land achter met een goede naam. / En hij ging naar zijn eeuwigheid in het jaar 73 tot de dagen van zijn leven / op dinsdag 9 Adar II / 622 / TNSBH

Marcus Wiener, geboren te Hörstgen (bij Geldern, Dld.) op 8 februari 1789, overleden in zijn woning aan de Steenstraat te Venlo op 11 maart 1862, koopman in vlees, zoon van Meijer Wiener en Rosalia Israel. Wiener was getrouwd met Hanna Baruch, geboren te Aken op 6 januari 1790, overleden als rentenierster in haar huis aan de Steenstraat te Venlo op 23 april 1887, dochter van Karel Baruch en Helena Levij.

Het echtpaar Wiener-Baruch vestigde zich in 1817 met twee kinderen vanuit Hörstgen in Venlo in de Steenstraat. Daar werden nog zes kinderen geboren. Marcus had als beroep huidenkoopman, maar vervulde in de in 1827 opgerichte Israelitische gemeente van Venlo de functie van kerkmeester (tot 1833). In 1829 pleegde hij het onderhoud van het 'privaat' voor de militaire wachten in de steeg Op de Miste. Drie zoons van het echtpaar Wiener-Baruch zijn zeer bekend geworden als graveurs van penningen en munten en ontwerpers van postzegels. Het betreft Jacob (geboren te Hörstgen op 2 maart 1815, overleden te Brussel op 3 november 1899), Leopold (geboren te Venlo op 2 juli 1823, overleden te Brussel op 24 januari 1891) en Karel (geboren te Venlo op 25 maart 1832, overleden te Brussel op 15 augustus 1887).

Bronnen:

GA Venlo, Archief Burgerlijke Stand Venlo, overlijdensakte d.d. 11 maart 1862 nr. 31 en 23 april 1887 nr. 87; Idem, Bevolkingsregister Venlo 1851-1861 Stad deel 3 blad 996 en 1861-1901 Stad deel 11 blad 96.

H.H.H. Uyttenbroeck, *Bijdragen tot de geschiedenis van Venlo, IV: De Straten te Venlo* (Venlo 1914), blz. 94-95, 121, 146-149.

[J.] Verzijl, Wiener; in: *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek*, deel 3 (Leiden 1914), kolom 1421 en deel 10 (Leiden 1937), kolom 1203-1204.

Medaillon met de portretten van Marcus Wiener en Hanna Baruch in gips (foto Gemeente-archief Venlo, Collectie Foto's nr. 92-20.123).

OJ 4 Op deze grafplaat staat in het bovenste deel in een schild een hebreeuwse tekst die vertaald luidt: PN / Een oprechte en rechtschapen man (Job 1:1), / de heer Eliëzer, zoon van Josef. / Hij ging naar zijn eeuwigheid / op zondag 21 Chesjwan / van het jaar 632. / TNSBH

Grafplaat van Joseph Lion (graf 4).

Daaronder:

Hier ruhet / Joseph Lion / Gestorben 5 November / [

Jozef/Joseph Lion, geboren te Heesch (N.Br.) in 1803 of 1804, overleden in zijn huis aan de Peperstraat te Venlo op 4 november 1871 (de omgerekende datum geeft aan 5 november), in 1828 dagloner, in 1871 zonder beroep, zoon van Abraham Lion, handelsman, en Sara Jacobs (hun verblijfplaats was in 1828 onbekend). Hij trouwde te Venlo op 12 december 1828 met Gudula/Gudela (ook Julia genaamd) Francken, geboren te Zons (Dld.) op 2 februari 1810, dochter van Mendel Francken, vleeschhouwer te Venlo en Regina Meyer (geboren te Lintz, overleden te Zons op 18 mei 1813). Gudula vertrok op 22 maart 1887 naar Vierssen (Dld.).

Jozef Lion was leraar en voorganger/voorlezer van de Israelitische gemeente in Venlo.

Bronnen:

GA Venlo, Archief Burgerlijke Stand Venlo, huwelijksakte d.d. 12 december 1828 nr. 37 (met bijlagen) en overlijdensakte d.d. 6 november 1871 nr. 172; Idem, Bevolkingsregister Venlo 1861-1901 Stad deel 6 blad 416.

H.H.H. Uyttenbroeck, *Bijdragen tot de geschiedenis van Venlo, IV: De Straten te Venlo* (Venlo 1914), blz. 96.

OJ 5 In het hoofd van deze grafplaat staat in een boog de tekst: Nagedachtenis / van Daaronder is de ruimte verdeeld in een linker- en rechterkolom.

In de linkerkolom de tekst:

Sophia / Oster / echtgenoot / van Simon / Elekan / overleden / 26 Decemb. / 5632.

In de rechterkolom een hebreeuwse tekst die vertaald luidt:

PT / Een vrouw, rechtschapen / oprecht en rein, / Godvrezendheid was haar eigen. / Is dat niet de degelijke vrouw, mevrouw / Rivka Sara, echtgenote van / de geleerdengenoot Sjim'on, moge onze Rots hem bewaren en zegenen. / Zij overleed / op zondag 13 Kislew / 632. / TNSB

Sophia Cahn, geboren te Alpen (Dld.) op 12 april 1799, overleden in haar huis aan de Vleesstraat te Venlo op 26 november 1871 (de omgerekende datum luidt 26 december), dochter van Jacob Cahn en Frederika Osther. Zij trouwde met Simon Elekan/Elikan (geboren te Randerath (Dld.) op 14 oktober 1794, overleden te Venlo op 26 november 1873), van beroep slager (zie graf OJ-6).

Bronnen:

GA Venlo, Archief Burgerlijke Stand Venlo, overlijdensakte d.d. 27 november 1871 nr. 182.

OJ 6 In het hoofd van deze grafplaat staat in een boog de tekst: Ter nagedachtenis / van Daaronder is de ruimte verdeeld in een linker- en rechterkolom.

In de linkerkolom de tekst:

Simon Elekan / echtgenoot / van / Sara Ooster / overleden / 26 November / 1873. / Z.A.R.I.V.
In de rechterkolom een hebreeuwse tekst die vertaald luidt:

PN / Een rechtvaardige, onberispelijke man / die de wegen der gerechtigheid ging / alle dagen. / De geleerdengenoot de heer Sjim'on, zoon van Jaäkov / bij zijn naam werd hij genoemd. / Op woensdag 6 Kislew / ging hij naar de rust en het graf / in het jaar 634. / TNSBH

Simon Elekan/Elikan, geboren te Randerath (Dld.) op 14 oktober 1794, overleden te Venlo in zijn huis aan de Vleesstraat op 26 november 1873, slager, zoon van Jacob Elekan en N.N. Hij was getrouwd met Sophia Cahn (zie OJ-5).

Bronnen:

GA Venlo, Archief Burgerlijke Stand Venlo, overlijdensakte d.d. 27 november 1873 nr. 182; Idem, Bevolkingsregister Venlo 1850-1861 Stad deel 1 blad 267 en 1861-1901 Stad deel 3 blad 24.

OJ 7 Op deze grafplaat staat een hebreeuwse tekst die vertaald luidt:

PN / De zeer geachte heer Jitschak, / die bekend staat als Aizak / Segal - zijn nagedachtenis zij tot

zegen. Hij ging / naar zijn eeuwigheid en overleed / en werd begraven met een goede naam / op woensdag 10 Sjevat / 684. Zijn ziel / moge gebundeld zijn / in de bundel der levenden, samen met / de rest van / de rechtvaardigen in de Hof van Eden

In de tekst is de afkorting TNSBH gedeeltelijk voluit geschreven en maakt het deel uit van een toespeling op het Jizkor-gebed. De Hof van Eden is het paradijs van het hiernamaals. De naam Segal is in feite een afkorting, namelijk van 'Segan Lakoehen', 'assistent van de priester'.¹⁾

De overlijdensdatum is omgerekend 16 januari 1924, maar 1904 is waarschijnlijker. Aizak Segal is op beide data niet te Venlo overleden. Omdat de Joodse gemeente in Venlo een streekgemeente was, is het zeer waarschijnlijk dat het iemand uit de omgeving van Venlo betreft. Navraag bij de gemeenten Arcen&Velden, Maasbree, Tegelen, Horst en Venray leverde echter geen aanknopingspunt op.

OJ 8 Op deze grafplaat staat een hebreeuwse tekst die vertaald luidt:

PN / Een achtenswaardige vrouw, / Reile, dochter van / Mosje, echtgenote van / Jaäkov, zoon van de zeer geachte heer / Sjim'on. Zij overleed / op dinsdag 7 Elloel / 646. / TNSBH

De overlijdensdatum is omgerekend 7 september 1886. Reile is op die datum niet te Venlo overleden. Omdat de Joodse gemeente in Venlo een streekgemeente was, is het zeer waarschijnlijk dat het iemand uit de omgeving van Venlo betreft. Navraag bij de gemeenten Arcen&Velden, Maasbree, Tegelen, Horst en Venray leverde echter geen aanknopingspunt op.

OJ 9 Een gedenkplaat met de tekst:

Geschenk / van / Mej. de. Wed. S. Elekan-Wolff. / Aan de Jsraël. Gemeente / Venloo Poeriem 5662
23 Maart 1902

Sophia Wolff, geboren te Südlohn (Dld.) op 6 maart 1822, overleden te Venlo op 30 januari 1905, dochter van Samuel Wolf(f), slager en Rosetta Osten/Ostermann. Zij trouwde te Venlo op 11 januari 1853 met Samson/Simon Elekan (zie graf OJ-2).

Bij gelegenheid van haar tachtigste verjaardag, die op 23 maart 1902 (zijnde Poeriem) werd gevierd, heeft zij deze gedenkplaat geschonken.

Bronnen:

GA Venlo, Archief Burgerlijke Stand Venlo, huwelijksakte d.d. 11 januari 1853 en overlijdensakte d.d. 30 januari 1905 nr. 31.

Advertentie in: *Venloosche Courant* d.d. 23 maart 1902, blz. 2.

Noten

1. A. Drint, a.w., blz. 75.

Grafplaat van
Simon Elekan
(graf 6).

W.A.G. POELL

Het familiewapen Poell, Poels of Poell?

Vooraf

In zijn boek "Limburgsche Wapens"¹⁾ vermeldt J.M. van de Venne op blz. 197 o.a. het volgende wapen:

Uit:
"Limburgsche
Wapens".

POELL(S)

De bronvermelding op blz. 265 van hetzelfde boek luidt:

Poell (s).....
Z.afdruk van Past. Poells te Wachtendonk
1760, Archief oud bisdom Roermond, Graf-
steen van J.C.F. Poell Venlo oud kerkhof
Zie ook Maasgouw 1896,6

Bij raadpleging van de oorspronkelijke bronnen blijkt, dat de stand van de weerhaken op het wapenschild van de pastoor te Wachtendonk 1-2 is.²⁾

Op de grafsteen van J.C.F. Poell te Venlo³⁾ is de stand echter 2-1.

In de oorspronkelijke aantekeningen⁴⁾ bij het boek "Limburgsche Wapens" bevindt zich een beschrijving en een afbeelding van de zegel van de pastoor uit Wachtendonk. Ook vermelden de aantekeningen over de grafsteen te Venlo het volgende:

*Op het oude kerkhof te Venlo
bevindt zich de grafzerk van
Joannes Carolus Franciscus Poell
(geb. Venlo 1 Jan. 1780, † ald. 24 febr. 1852)
echtgenoot van Clementina Francisca
Hubertina Theodora Elisabeth De Lom
De Berg, waarop het volgende wapen,
staat afgebeeld: In goud drie roode
haken: 2-1, Helmtteken: een roode haak.*

Nog interessanter is het volgende stukje, dat tussen diezelfde aantekeningen wordt aangetroffen:

Zeer geachte Heer van de Venne!

*Door een mijner kenissen wordt
mij meegedeeld, dat in uwe uitgave
van Limburgsche familiewapens
de familie Poels voorkomt met een
wapen waarin drie zilveren haken.
Naar mijne meening is dat een ver-
gissing. Het is het wapen der fam.
Poell, eertijds tho Poell, waartoe ook
Wendelina Poell, die in 1708 trouwt
met Ruys (thans genoemd Ruys de
Beerenbroek) behoort.
Mijne moeder was Maria Theresa
Poell, geboren te Venraai. Haar
familiewapen (zoals de obitoria te
Venlo het aangeeft) in rood 3 zilveren
haken 2-1. Helmtteken de haak tus-
schen een zilveren-roode vlucht.
Ik geloof dat de familie Poels
eene geheel andere is als Poell
of tho Poell, al hebben beiden
zetel te Venraai.
Met hoogachting en vriendelijke
groeten*

Th. Dorren.

Valkenburg 24 Juni '32

Het voorgaande roept tenminste twee vragen op:

1. Wat is de juiste stand van de weerhaken? 2-1, zoals van de Venne en Dorren aangeven of 1-2 zoals het zegel van de pastoor van Wachtendonk laat zien?
2. Is het afgebeelde wapen van de familie Poell of van de familie Poels?

Het antwoord op de tweede vraag wordt nog gecompliceerd door diverse feiten, die erop duiden, dat in Limburg, of om het nog preciezer uit te drukken, in het voormalig Overkwartier van Gelder twee families Poell hun wortels hebben: een familie Poell afkomstig van Wachtendonk⁵⁾ en een andere familie Poell, die zijn beginpunt heeft in Arcen. Op beide families gaan we hierna kort in.

De familie Poell uit Arcen

Het oudst bekende familielid van deze familie is Jacob an den Poel(l), die in oktober 1626 te Arcen overlijdt. De schrijfwijze van de naam van deze familie varieert van a(e)(a)n de(n) Poell en van de Poel(l) tot uiteindelijk Poel(l). De naam is waarschijnlijk een toponiem. Op oude kadasterkaarten wordt de plaatsaanduiding Aan de Poel aangetroffen.⁶⁾

Deze familie woont aanvankelijk alleen in Arcen. Daarna komen we de afstammelingen ook tegen in Sevenum, Meerlo, Weert en Nederweert. Een van de meest prominente leden is Gerard Mathieu Poell (1807-1887), de auteur van het boek: "Beschrijving van het hertogdom

Joannes Hubertus Poell (1839-1921), op 76-jarige leeftijd.

Petrus Polenius, abt. (1595-1667) 1639, abdij Altencamp (D).

Wendelina Josepha Poell (1691-1736) ca. 1730, gehuwd met Henricus A. Ruys.

Limburg", dat in 1851 verscheen.⁷⁾ Zijn vader Joannes Kaspar Poell is in 1778 geboren in Arcen als zoon van Nicolaus Poell. Joannes Kaspar was een halve eeuw als onderwijzer werkzaam in Sevenum, waar ook zijn zoon Gerard Mathieu werd geboren in 1807. De voorvaderen van de genoemde Nicolaus Poell zijn steeds in Arcen woonachtig geweest. Ten tijde van deze Nicolaus is Joannes Arnoldus Gommarus Poell, geboren in 1751 te Wachtendonk, secretaris van Arcen en Oeijen (1777-1798). Hij is woonachtig in Arcen, maar uit niets blijkt, dat hij contacten onderhoudt met zijn naamgenoot Nicolaus Poell of diens familieleden. Wel onderhoudt Joannes Arnoldus Gommarus Poell banden met elders wonende, soms verre familieleden.⁸⁾

Een kleinzoon van Gerard Mathieu Poell is Lambert Poell (1872-1937), priester en sociaal voorman te Tilburg rond de eeuwwisseling.⁹⁾ De vader van Lambert is Joannes Hubertus Poell (1839-1921). Van hem is bekend, dat hij het familiewapen Poell gebruikte, hetgeen blijkt uit een portret van hem.¹⁰⁾

De stand van de weerhaken in het wapen op dat portret is 2-1. Een ander lid van deze familie Poell, die het familiewapen gebruikte, is Andreas Hubertus Poell (1914-1977).

Hij woonde vanaf 1946 tot zijn dood in Roermond, waar hij werkzaam was bij het dagblad de Maas- en Roerbode. Hierin¹¹⁾ is ook te lezen, dat Dré Poell organisator was van het Roermondse Landjuweel in mei 1965 en dat hij daarbij het familiewapen Poell als merkteken op dit feest drukte.¹²⁾

Andere nog levende leden van deze familie Poell, zijn o.a. Jack Poell, beeldend kunstenaar te Maastricht, zijn broer Jan Poell, voorheen pastoor te Ulestraten en Loek Poell, voormalig voorzitter van de vakbond C.F.O. (Christelijke Federatie voor Overheidspersoneel).

De familie Poell uit Wachtendonk

Deze familie is afkomstig van de gelijknamige hof, die ca. 1 km. ten oosten van Wachtendonk was gelegen aan de weg naar Rheinberg. Van de hof wordt reeds melding gemaakt in cijnsregisters uit 1429.¹³⁾ Terplekke van de hof geeft ook de kaart van Jacob van Deventer¹⁴⁾ in 1560 bebouwing aan, terwijl op de Tranchot-kaart (1802) deze plek met de naam Poell is aangeduid. Eveneens komt in de DTB-registers van de parochie St. Michael te Wachtendonk regelmatig Poel als plaatsaanduiding voor.¹⁵⁾

Zegel P. Poell (1696-1763) 1760, pastoor Wachtendonk (D).

Zegelcacht familie Poell vermoedelijk van Petrus Poell.

Zegelafdruk van J.H. Poell (1695-1772).

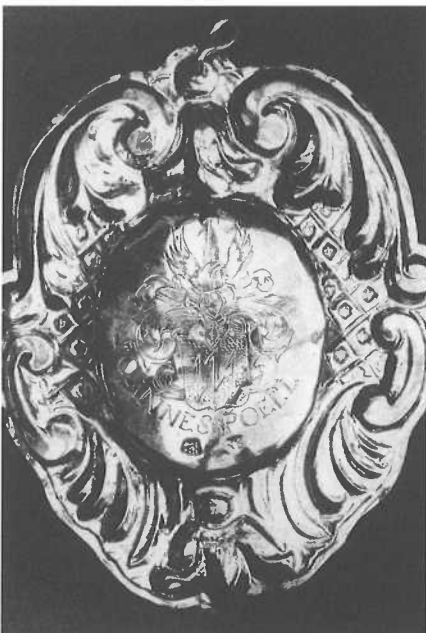

Zegelstempel en -afdruk van Winand Albert Poell (1732-1794).

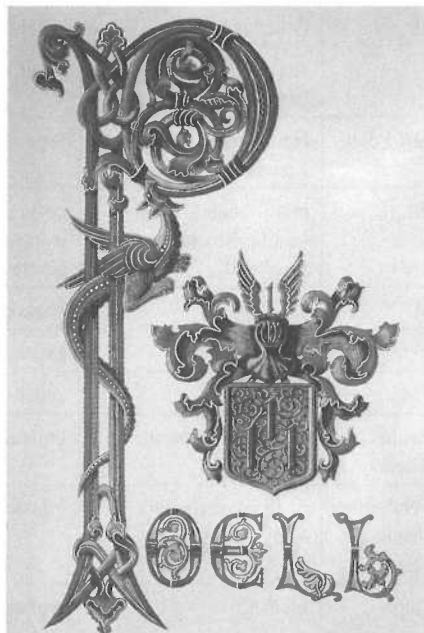
Aannemelijk is, dat de hof zijn naam ontleent aan zijn lage ligging. Bekend is, dat in het gebied in en rond Wachtendonk, dat reeds op zichzelf laaggelegen is, nl. ca. 30 m. boven de zeespiegel, de inwoners in vroeger tijden hun huizen bouwden op de lager gelegen gronden, om daardoor zoveel mogelijk voor de landbouw geschikte grond over te houden. Het verschijnsel van onder water gelopen landbouwgronden is in het natte seizoen ook in de huidige tijd in dat gebied niet onbekend. En dat ondanks het feit, dat de ernst ervan, door de ruilverkaveling en de daarmee gepaard gaande verbetering van de waterhuishouding, aanzienlijk kleiner is geworden. Aan Wachtendonk, een van de steden van het Overkwartier van het hertogdom Gelder, is de tachtigjarige oorlog niet ongemerkt voorbijgegaan. Daaraan is te danken een kopergravure uit 1603 (blz. 29) met een redelijk duidelijke afbeelding van de hof Poel.¹⁶⁾

Met enige moeite zijn daarop te onderscheiden van links naar rechts een middelgroot gebouw, een smal en een hoger gebouw, dat op een soort toren lijkt, een groot gebouw van twee verdiepingen met een zolder en

tenslotte uiterst rechts een klein gebouwtje. In tegenstelling tot de andere hoven op deze gravure, is de hof Poel samengesteld uit diverse gebouwen en tevens omgeven door een gracht. Het is een z.g. walgracht. De toren en de walgracht zouden een aanwijzing kunnen zijn, dat de hof Poel bij dreigend gevaar als toevluchtsoord voor zijn bewoners en de omwonenden dienst deed. En van dat gevaar getuigen veel afbeeldingen in die tijd. Van die speciale functie van de hof Poel naar de weerhaak als huismerk en later in het wapen is dan nog maar een kleine stap. Zeker wanneer daarbij de latijnse wapenspreuk van de familie wordt betrokken en die luidt CAVE (= PAS OP).¹⁷⁾ Of deze veronderstelling historische realiteit is dan wel een gissing zal wel nooit onomstotelijk komen vast te staan. Zoveel is zeker, dat de weerhaak nogal eens als huismerk werd gebezigd, terwijl de vergelijkbare wolfshaak dienst doet als veemteken, d.w.z. als een waarschuwingsteken voor de voorbijganger, dat hij zich in het veemrechtsgebied bevond.¹⁸⁾ In ieder geval is de weerhaak in de heraldiek geen zeldzaam verschijnsel. Bij Rietstap komt men alleen al 22 afbeeldingen met 3 weerhaken tegen, naast nog een groot

Koningszilver Joannes (to) Poell (1689-1751) ca. 1750, schutterij St. Martinus Vldrop.

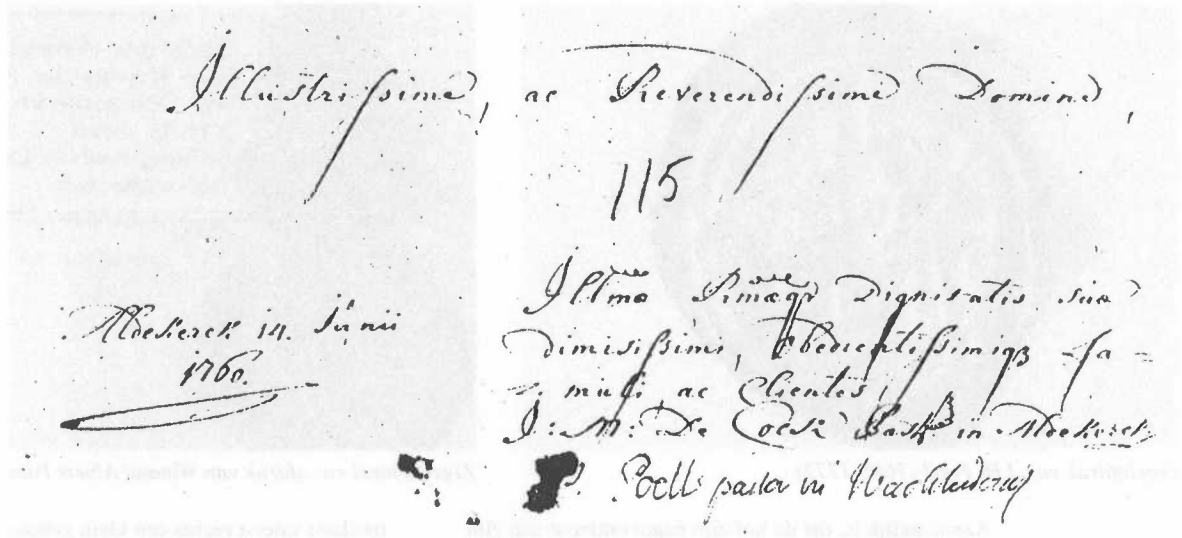
Boekomslag met familiewapen Poell.

Grafsteen met familiewapen van J.C.F. Poell (1780-1852).

Ondertekening
van een
huwelijks-
dispensatie van
14 juni 1760
door G. Poell,
pastor in
Wachtendonck.

aantal wapens, waarin 1,2,4 of 9 weerhaken, dan wel weerhaken in combinatie met andere tekens.¹⁹⁾ Ook in het wapen van Purmerend staan 3 weerhaken, evenals in het eerste en derde kwartier van het wapen van de enige nederlandse paus Adrianus VI, die van 19 januari 1522-13 september 1523 het pontificaat bekleedde.²⁰⁾

Opvallend is, dat bij alle wapens met 3 weerhaken, de stand van de haken 2-1 is. Tot nu toe zijn bij geen van deze wapendragers relaties gevonden met de familie Poell. Dat brengt ons terug naar de verschillende verschijningsvormen van het wapen van deze familie(s), die in het volgend overzicht zijn samengevat.

Nr.	jaartal	naam	vindplaats/huidige verblijfplaats	soort voorwerp	stand weerhaken	familie-tak	eindnoot
1	1639	Petrus Polenius	abdij Altencamp	portret	2-1	W	eindnoot ²¹⁾
2	1670	Joannes Poell	St. Martinuskerk Venlo	obitatorium	2-1	W	eindnoot ²²⁾
3	1699	Edmundus Poell	R.A.L. Maastricht	schets	2-1	W-V	eindnoot ²³⁾
4	ca. 1730	Wendelina Josepha Poell	Haus Caen, Straelen, Duitsland	portret		W-V	eindnoot ²⁴⁾
5	ca. 1750	Joannes Poell	schutterij St. Martinus Vlodrop	koningszilver	1-2	W-O	eindnoot ²⁵⁾
6	1760	P. Poell	idem 3	zegel	1-2	W-O	eindnoot ²⁶⁾
7	?	familie Poell	Goltzius-museum, Venlo	zegelstempel	1-2	W-O	eindnoot ²⁷⁾
8	1764	J.H. Poell	Archiefdienst gemeente Rotterdam	zegel	2-1	W-V	eindnoot ²⁸⁾
9	ca. 1780	Winand Albert Poell	Heimatmuseum, Kevelaer Duitsland	zegelstempel	1-2	W-O	
10	?	familie Poell	privé-archief familie Broekman, Veert (D)	zegel en wapen- beschrijving	1-2	W-O	
11	?	familie Poell	idem 10	boekomslog	1-2	W-O	
12	o.a. 1785	E.J.A. Poell	idem 3	zegel	2-1	W-V	eindnoot ²⁹⁾
13	o.a. 1792	H.G. Poell	idem 3	zegel	2-1	W-V	eindnoot ³⁰⁾
14	1852	Johannes Carolus Franciscus Poell	Goltzius-museum Venlo	grafsteen	2-1	W-V	eindnoot ³¹⁾
15	1856	Clementine Hubertina Theodora Elisabeth De Lom de Berg	oude begraafplaats Venlo	grafsteen	2-1	W-V	eindnoot ³¹⁾
16	1859	Josephina Maria Theresia Poell	idem 15	grafsteen	2-1	W-V	eindnoot ³¹⁾
17	ca. 1890	Johan Hubert Poell	Mevr. Poell Heerlen	schilderij	1-2	A	eindnoot ^{9 en 10)}

Legenda:

A =
familie Poell,
afkomstig uit
Arcen;

W-V =
familie Poell,
afkomstig uit
Wachtendonk,
Venlose tak;

W-O =
familie Poell,
afkomstig uit
Wachtendonk,
overige takken

Zegelafdruk van E.J.A. Poell (1746-1813).

Zegelafdruk van H.G. Poell (1747-1822).

Uit het overzicht blijkt, dat bij het gebruik van het familiewapen Poell, de stand van de weerhaken nu eens 2-1, dan weer 1-2 is. Bij de oudste verschijningsvormen, t.w. in het wapen van abt Polenius en in de obitoria te Venlo is de stand 2-1. Het gebruik van dit wapen is veelvuldig bij de familie Poell uit Wachtendonk, maar komt zelden voor bij de familie Poell uit Arcen, zoals we reeds hebben gezien.

Of dit wapen werd gebruikt in vroeger tijden door de familie Poels afkomstig uit Venray is mij niet bekend. Een mogelijke verklaring voor de aanduiding door van de Venne:

"Poell(s).....
z. afdruk van Past. Poells te Wachtendonk 1760,
archieff oud bisdom Roermond"

is te vinden in de handtekening van pastoor Petrus Poell, onder een huwelijksdispensatie-aanvraag van 14 juni 1760 (zie ook eindnoot 2):

Met enige moeite is die handtekening te lezen als Poells. In het archief van het oud bisdom Roermond bevinden zich echter nog een groot aantal andere stukken, w.o. huwelijksdispensaties, waaruit de juiste schrijfwijze van de naam onomstotelijk blijkt, en wel POELL. Enig verder speurwerk had van de Venne uitsluitel kunnen geven. De reactie van Dorren was hem dan bespaard gebleven. Om antwoord te krijgen op de vraag of de stand van de weerhaken 2-1 dan wel 1-2 dient te zijn, is het nuttig kennis te nemen van de fragment-genealogie van de oudste generaties van de familie Poell uit Wachtendonk.

Bij vergelijking van het overzicht (zie hiervoor) en deze fragment-genealogie (zie hierna), blijkt, dat - evenals van de oudst bekende familieleden abt Polenius (verlatijnsing van Poel) en Joannes Poell, die in 1670 te Venlo overleed - bij de afstammelingen van de z.g. Venlose tak de stand van de weerhaken in het wapen 2-1 is. De stand van de weerhaken in het wapen van de overige takken is steeds 1-2.

Thans nog levende leden van de familie Poell uit Wachtendonk, zijn allen afkomstig uit de overige takken. De Venlose tak stierf uit bij het overlijden in 1852 van Joannes Carolus Franciscus Poell.

In Nederland zijn vooral afstammelingen te vinden van Henricus Jacobus Poell (1727-1774) waaronder velen in Weert en Nederweert. In deze plaatsen komen en kwamen eveneens leden van de familie Poell uit Arcen voor. Ook de schrijver van dit artikel, alsmede Anton Poell uit Antwerpen (zie eindnoot 17) stammen af van deze Henricus Jacobus Poell.

Afstammelingen van Joannes To Poell worden momenteel nog aangetroffen o.a. in Goch (D), terwijl de tak van Winandus Albertus Poell te Geldern (D) reeds in zijn kinderen uitstierf.

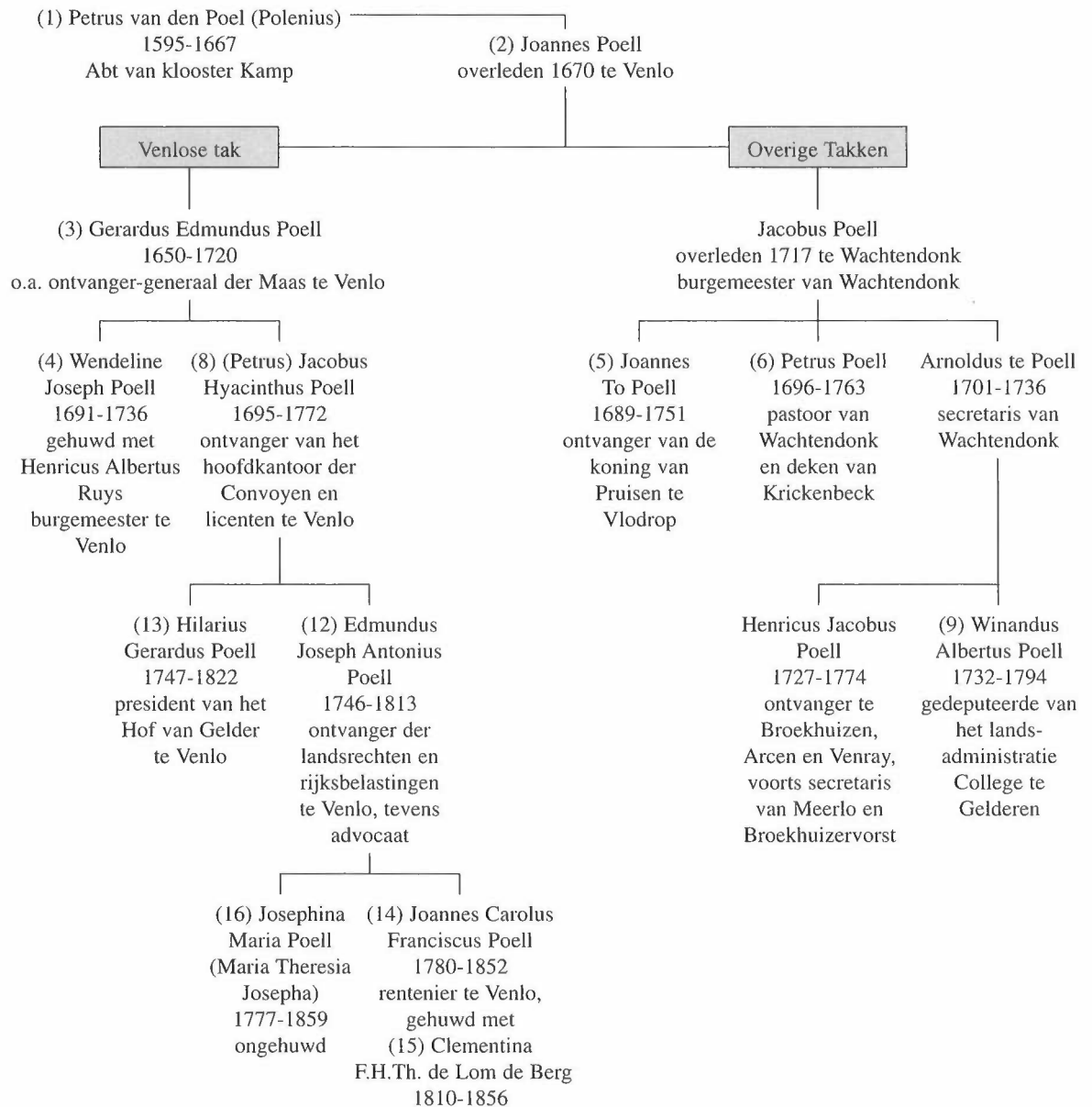
Aan een uitgebreide geschiedschrijving van de familie Poell uit Wachtendonk wordt reeds geruime tijd gewerkt. Daaruit zal blijken, dat het een typische patriciersfamilie is van het ancien regime uit het Overkwartier van Gelder. Zelf niet van adel, was deze familie door huwelijken veelvuldig daaraan geparenteerd. Universitaire studies,

Tekstfragment uit archief Scheres D'Olné, met schets van wapen Edm. Poell (1650-1720).

Edm. Poell donommé son fils Jean Pierre Poell pour pasteur
à l'Église de Venlo, le 14ème des fruits d'Enbrei et Gertrui de Bergh, le 18ème août 1702
même de Venlo, le 14ème août 1702. même de Venlo
Idem son fils Godefrid François Poell et Gertrui de la Communié
à Bruxelles le 18ème août 1699. même de Venlo, le 18ème août 1702. même de Venlo
Idem son fils Pierre Jacques Tacielhe Poell. le 18ème août 1699.

Fragment-genealogie van de oudste generaties van de familie Poell te Wachtendonk

ambten in het openbaar bestuur, de magistratuur en de clerus, alsmede materiële welstand in die periode bevestigen de maatschappelijke status van deze familie. Zoals reeds vermeld, ontleent de familie haar naam aan de gelijknamige hof POEL te Wachtendonk. Dat komt ook tot uitdrukking in de diverse schrijfwijzen van de familienaam, die varieert van Te Poel, T(h)o Poel, van de Poel tot uiteindelijk Poell.³²⁾

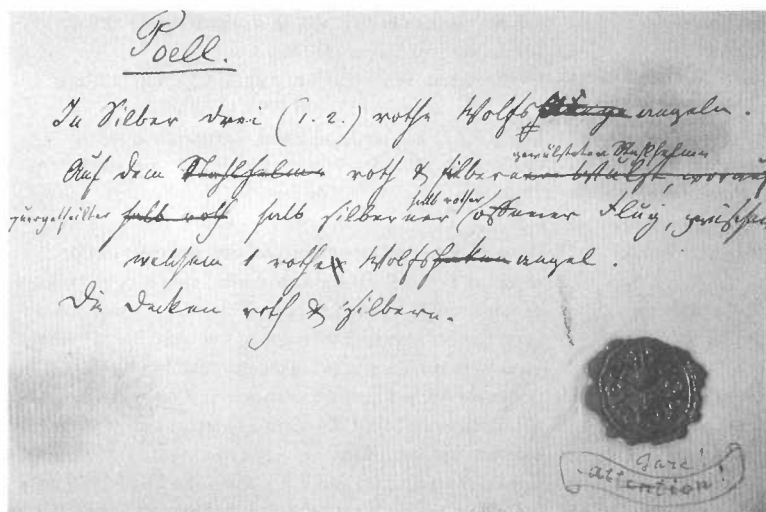
In deze familiegeschiedenis zal uiteraard aandacht worden besteed aan ook alle in de fragment-genealogie aangeduide personen. Doordat veelal schrijvende beroepen werden uitgeoefend, wordt derhalve veel in archieven teruggevonden. Tevens kan worden geconstateerd, dat naast naamdragers, ook veel andere afstammelingen en aanverwanten zich in de loop der tijd met de geschiedenis van de familie Poell hebben beziggehouden, zoals Friedrich Nettesheim, (1818-1881), Nieuwerkerk (D), Albert

Halley, (1843-1920), Geldern (D), Baron Joseph D'Olne, (1848-1891), Baarlo en Theodoor Dorren, (1857-1937), Valkenburg, waarvan de moeder, grootmoeder of schoonmoeder lid van de familie Poell waren.

De veelheid van gegevens, die zijn en worden aangehouden over de leden van de familie Poell uit Wachtendonk en het bestaan van een familie met dezelfde naam uit Arcen maken het schrijven van een familie-geschiedenis tot een zeer tijdrovende bezigheid, zodat op verdere detaillering moet worden gewacht.

De beide families Poell en de familie Poels

Tot nu is gesproken over twee families Poell resp. uit Arcen en Wachtendonk afkomstig. Bij de volkstelling van 1947 in Nederland komt de naam POELL 138 keer voor in Limburg en wel in 17 gemeenten. Daarbij scoren

Zegel en wapenbeschrijving familie Poell.

Nederweert (44 keer) en Weert (39 keer) het hoogst. De naam Poell bezet plaats 875 op de lijst van meest voorkomende familienamen in Limburg. Veel hoger scoort de naam POELS, die 445 keer wordt geteld, het meest in Venray (155 keer) en Horst (84 keer). Uit een stamboom van de familie Poels uit Venray, die mij welwillend ter inzage werd gegeven door Jan J.P. Poels te Heerlen, blijkt geen verwantschap met een van beide families Poell.

Op het titelblad van deze stamboom staat een afbeelding van het familiewapen, zoals in dit artikel beschreven. Daaronder staat de familienaam Poels.

Tot besluit

De aan het begin gestelde vragen kunnen nu worden beantwoord.

Het door van de Venne op pag. 197 van zijn boek afgebeelde familiewapen is het wapen van de familie Poell uit Wachtendonk, die het reeds in de zeventiende eeuw gebruikte. De Venlose tak van deze familie hanteert de stand 2-1 van de weerhaken, terwijl de overige takken daarentegen de weerhaken in een 1-2 positie plaatsen. De kleuren die van de Venne aangeeft zijn de meest

voorkomende. Soms zijn er afwijkingen, met name in de Venlose tak.

Het wapen van de familie Poell uit Wachtendonk is incidenteel ook gebruikt door leden van de familie Poell uit Arcen in de negentiende en twintigste eeuw, terwijl de familie Poels uit Venray dit wapen op de titelpagina van een in de twintigste eeuw samengestelde stamboom zet.

Dankwoord

De schrijver van dit artikel, geboren op 17-11-1938 te Tegelen als zoon van Antonius F.J. Poell en momenteel woonachtig te Mheer, dankt wijlen Anton Poell uit Antwerpen, Netty Blank-Stroux uit Roelofsarendsveen en Fons Patelski uit Klimmen, die met gegevens, aanwijzingen en stimulerende opmerkingen dit artikel mede mogelijk maakten.

Noten

1. J.M. van de Venne, *Limburgsche Wapens*, Maastricht 1925, blz. 197 en 265.
2. R.A.L., archief oud bisdom Roermond, huwelijksdispensatie 14-6-1760, nr. 115.
3. Deze grafsteen bevindt zich in het depot bij het Goltziusmuseum te Venlo. ook: Dr. J. Belonje, *Genealogische en Heraldische Gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Limburg*, Maastricht 1961, blz. 317 en 318; ook verschenen in PSHAL 96/97 (1960/1961).
4. R.A.L., Collectie van de Venne, aantekeningen voor zijn boek "Limburgsche Wapens".
5. Wachtendonk is een stadje in het voormalig Overkwartier van Gelder, gelegen in Duitsland, ca. 10 km. ten oosten van Venlo.
6. R.A.L., microfiches van oude kadasterkaarten, Arcen en Velden, A-2; zie ook Mej. J.G.M. Stoel, *De geschiedenis van Arcen, het Kasteel en de Heerlijkheid*, Venlo 1979, blz. 25.
7. G.M. Poell, *Beschrijving van het hertogdom Limburg*, 1851, gedrukt bij Lutkie en Cranenburg te 's Bosch.

Dit boek is in een fotografische herdruk opnieuw verschenen in 1981 bij uitgeverij de Lijster, Maasbree. In een schrijven dd. 7 juni 1933, waarvan een extract in het bezit van de schrijver van dit artikel is, meldt de eerder in dit artikel genoemde Th. Dorren uit Valkenburg aan genealoog J. Verzijl te Venlo o.a. het volgende

"Mijn exemplaar "Hertogdom Limburg" door G.M. Poell is gedrukt bij Lutkie & Cranenburg 's-Bosch.

Het viel mij op, dat de titelplaat "Kasteel Limburg en wapen van het tegenwoordig Hertogdom" een plagiaat is uit het fransche werkje "Histoire du Duché de Limbourg" reeds in 1848 gedrukt in Brussel, terwijl Poell eerst in 1851 zijn beschrijving uitgaf. Maar nog erger voor Poell is dat bedoelde plaats **niets** met zijn Hertogdom Limburg te maken heeft, want zij stelt het kasteel van Limburg-Dolhain aan de Vesdre voor; de hoofdstad van het oude hertogdom, hetwelk bijna geheel buiten onze provincie ligt in de tegenwoordige prov. Luik"

Dorren heeft hier op het oog een boekje geschreven door Marcellin Lagarde. Bij vergelijking van beide titelplaten blijkt de konstatering van Dorren juist. Wel is op de titelplaat bij Poell de onderkant van dezelfde plaat bij Lagarde weggelaten. De naam J.J.F. Jansen, die blijkens de titelpagina de kunstschilder is die de 12 steendrukplaatjes in het boek van Poell heeft gemaakt, staat ook onder de titelplaat in het boek van Poell. Tot slot zij opgemerkt, dat Poell op blz. 7 van zijn boek uitdrukkelijk het boek van Lagarde vermeldt, wanneer

Detailopname uit kopergravure van Wachtendonck uit 1603, met hof Poell (gemarkeerd).

- hij de tekst van de inleiding van Lagarde in vertaling overneemt. Wellicht dat de kwalificatie "plagiaat", die Dorren gebruikt, toch iets te zwaar is.
- Voor de betekenis van de amateur-historicus Dorren zij verwezen naar de Maasgouw 57e jg. jan.-febr. 1937 blz. 1, waar een memoriam is opgenomen voor dit oud-bestuurslid van het L.G.O.G. Zijn geboorte- en woonplaats Valkenburg heeft deze oprichter van de V.V.V. geeerd met de vernoeming van een plein naar hem, waaraan zowel zijn woonhuis alsook het V.V.V.-kantoor zijn gelegen.
8. Zo zien we de echtgenote van Joannes Poell, Esther Helena Pits, optreden als doopgetuige bij het vijfde en zevende kind (D.H.O., Arcen en Velden, 20-8-1791 en 11-7-1794) van de Heer van Arcen, Baron Christian August v. Wymar, en zijn vrouw Eleonora Gravin van Hochsteden-Nederzier. Bij het zesde kind van deze adellijke echtelieden komen we op 15-12-1792 Hilarius Gerardus Poell, president van het gerechtshof van Oppergelder te Venlo, als doopgetuige tegen. Deze Hilarius Gerardus, die nog verderop in dit artikel ter sprake komt, is een achterneef van Joannes Arnoldus Gommarus.
 9. Over Lambert Poell verscheen in 1990 een proefschrift van A.A.J. Thelen: Lambert Poell (1872-1937) en de katholieke sociale beweging, Tilburg 1990. Thelen promoveerde op dat proefschrift aan de Katholieke Universiteit Brabant te Tilburg.
 10. *ibidem*. t.o.p. 57.
 11. Stadsbibliotheek Maastricht, de Maas- en Roerbode 19 mei 1965, blz. 9.
 12. Bij dat feest waren ook sets van 6 zilveren lepeltjes te koop, die voorzien waren van het familiewapen Poell.
 13. Leopold Henrichs, *Geschichte der Stadt und des Landes Wachtendonk, Hüls-Crefeld* 1910, 3, Auflage, Geldern 1977, blz. 43.
 14. Rijksarchief in Gelderland, Arnhem, Plattegronden nr. 43.
 15. Nordrhein-Westfälische Personenstandsarchiv Rheinland te Brühl, Duitsland.
 16. Wachtendonk, *Eine altgeldrische Stadt*; uitgave: Gemeindeverwaltung Wachtendonk t.g.v. Ausstellung der Gemeinde Wachtendonk und der Archivberatungsstelle Rheinland, juni 1978.
 17. Deze wapenspreuk is ontdekt door wijlen Anton Poell (1955-1996) uit Antwerpen, België, naam- en familiegenoot van de schrijver van dit artikel en die eveneens actief was betrokken bij het speuren naar de familiegeschiedenis in het particulier archief Halley. Dit archief is momenteel in bezit van de familie Broekman in Veert bij Geldern, Duitsland. Pogingen zijn en worden in het werk gesteld om dit archief te inventariseren en toegankelijk te maken. In dat archief wordt de wapenspreuk ook in zijn franse vormen aangetroffen, t.w. GARE en ATTENTION. Albert Halley is een nazaat van de familie Poell, die zich intensief met de familiegeschiedenis heeft beziggehouden.
 18. H.W.J. Kits Nieuwenkamp, *Encyclopedie van de Heraldiek*, Elsevierpocket A37, Amsterdam/Brussel 1961, blz. 106.
 19. Th. de Renesse, *Dictionnaires des Figures Heraldiques*, Tome IV, Bruxelles 1899, blz. 681 e.v.
 20. P.M. Verhoofstad, *Geschiedenis van Purmerend*, blz. 47/50.
 21. M. Dicks, *Die Abtei Camp am Niederrhein*, Kempen 1913, Geldern 1977, blz. 475-483; zie ook: *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek*, onder redactie van Dr. P.C. Molhuysen en Dr. Fr. K.H. Kossmann, Leiden 1933, 1088-1089 en voorts: de Maasgouw, 42e jaargang, 1922, blz. 26.
 22. De Maasgouw 18e jaargang, nr 2, 15-01-1896, blz. 6 en 7; zie ook PSHAL, 1960-1961, blz. 314 en 315 en voorts: brief van Jan Verzijl d.d. 5 mei 1948 aan A. Poell te Tegelen, waar van een copie in bezit is van de schrijver van dit artikel.
 23. R.A.L., Archief Scheres D'Olne.
 24. Pronkstukken, Venlo 650 jaar stad, A.A.J.J. van Pinxteren e.a., Goltzius-museum Venlo 1993, blz. 159.
 25. Mr. W.E.S.L. Keyser-Schuurman, *Roermonds Zilver*, Gemeentemuseum Roermond 1986, blz. 42; zie ook PSHAL, 1937, blz. 100.
 26. *idem* 2.
 27. Deze zegelstempel toont zeer veel overeenkomst met de zegel van Petrus Poell, vermeld onder nummer 6: niet alleen de stand van de weerhaken is dezelfde, nl. 1-2, maar ook de vorm van het wapenschild is gelijk, t.w. ovaal. Deze ovale vorm werd o.a. door geestelijken gebruikt.
 28. Gemeente Archiefdienst Rotterdam, zegel op brief van J.H. Poell van 07-08-1764 uit nr 57 van het archief weesmeesters van Rotterdam.
 29. R.A.L., zegel op brief van E.J.A. Poell van 27-12-1785 uit het archief van het drost- en rentambt Montfort, inv.nr. 121 h.
 30. R.A.L., zegel op brief van H.G. Poell van 24-10-1792 uit het archief van het drost- en rentambt Montfort, inv.nr. 121 h.
 31. Het voormalig kerkhof aan de Ganzenstraat te Venlo (1819-1909) door M. Bergevoet, *Limburgsch Tijdschrift voor Genealogie*, jrg. 21-1993 nr. pag 17 e.v. maakt eveneens melding van deze grafsteen.
(N.B., hij vermeldt als overlijdensdatum van Joannes Carolus Franciscus Poell 24 februari 1852. Op de grafsteen en in de DHO registers van Venlo staat 24 juni 1852 als overlijdensdatum aangegeven. Ook Th. Dorren vermeldt 24 februari 1852 (zie tekst 1) als overlijdensdatum.)
Zie ook: *Oude begraafplaatsen te Venlo*, Publications 1960-1961 pag 317-318
 32. Jos Crott en Jo Hoen, *Familienamen in Limburg*, Stichting Limburgs Genealogisch Archief, Geleen 1995, vermeldt op blz. 41 dat de familienaam POELL zou zijn ontleend aan de voornaam Paulus.

Gebruikte afkortingen

PSHAL: Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg.

R.A.L.: Rijks Archief Limburg te Maastricht.

